

Arvoluta dipl. töme.
21/v 88
Kallio

E. V.
TARTU ÜLIKOLA
DIGUSTEABUSKOKS
20 mai 38
№ 61
TARTU

Rakvus rahe line pärimisõigus.

stud. jur. Harry Kalling, matr. nr. 12164
diplomi t36.

A 2674

1938a.
Tõelised 3. vi 88 õigusteaduslooma

K i r j a n d u s t :

1. Ernst Frankenstein. Internationales Privatrecht.

Vierter Band. Berlin- Grunewald. 1935.

Siebentes Buch. Erbrecht. Seite 281 - 636.

2. Hans Lewald. Questions de droit international des suc-

cessions. Recueil des Cours. 1925, IV, tome 9.

Paris. lhk. 1 - 123.

3. Arthur Nussbaum. Deutsches Internationales Privatrecht.

Fünftes Buch. Erbrecht. lhk. 346 - 375.

Tübingen. 1932.

4. J.-P. Niboyet. Manuel de droit international privé.

Des successions. lhk. 836 - 860.

Paris. 1928.

5. I. v. Bar. Theorie und Praxis des internationalen Privat-

rechts. Zweiter Band. Hannover. 1889.

Zehntes Buch. Erbrecht. lhk. 295 - 353.

6. Franz List. Meschdunarodnoje pravo. Baron Nolde. Otserk

tsastnavo mechdunarodnoje prava. Glava VII.

Nasledovanije. lhk 557 - 567. Riiga. 1923.

7. Ants Piip. Rahvusvaheline õigus. Tartu. 1935.

§ 1 . S I S S E J U H A T U S .

I. Asjaolu, et pea igal riigil¹ on oma eriline õigussüsteem, mis mõnikord võib olla väga erinev teistest / näiteks Nõukogude Vene seadusandlus /, on paratamatu ja muutmatu tõsiasi. Sellest tingitud vajab alaliselt lahendust ka probleem millisele õigussüsteemile allub seesugune tsiviilõiguslik õigussuhe, mis endas sisaldab rahvusvahelisi elemente - s.o. õigussuhe, mis omas tervikus ei allu ühe riigi õigussüsteemile, vaid millise elemente ulatub mitme erineva õigussüsteemi mõjupiirkonda.

Iga riigi kohtudel tuleb alaliselt lahendada asju, mis endas sisaldavad rahvusvahelisi elemente, nt. antud juriidiline vahekord põhineb lepingul, mis on sõlmitud teise õigussüsteemi mõjupiirkonnas, pärand on avanenud välismaalase jäggi, jne. Oleks ju mõeldav, et kohus seesugust asja arutades ei arvestaks üldse välisriikide õigusega, vaid kohaldaks igal juhul vaid oma siseriigi õiguse norme ainuüksi. Pealegi oleks ju kohtunikul ka hubasem rakendada temale nii hästi tuntud õigust; õigust, milles tema vilunud ning millele baseerub tema juriidiline ettevalmistus ja praktika. Välismaa seadus on talle tundmata, pealegi tihti ka keele mitteoskamise pärast kättesaamatu.

Ometi pole asi nii. Kui vanal ajal, mil riikide vaheline

lâbikäimine väga väike oli, liiklemisvahendid primitiivsed, põhimõte valitses, et võõras viibides teise riigi territooriumil täiesti õigusteta oli, tunnustati juba hiljem varssi võõra riigi kodaniku tsiviilõiguslikku võimet tema viibimisel võõral territooriumil.

Moodsas ühiskonnas ei saada enam teisiti läbi, kui peab tunnustama ja kohaldama välisriigi seadusi sarnaselt kodumaa seadusega, kusjuures see kohaldamine ei ole sugugi absoluutne, vaid seda tehtakse siis, kui kohaldamisele tulev välismaa seadus pole vastolus riigi ja avalikku korraga ega heade kommete vastane. Nüüdsel ajal kirjutab iga riigi seadus ette oma kohtunikule välisriikide seaduse kohaldamise. Kohtunik on seega ex officio kohustatud rakendama ja seega muidugi ka tundma välismaisi õigusnorme. Iga riigi seadusandlus kirjutab ka ette juhud, mil kohtunik on kohustet rakendada välismaa seadusi. Normid, mis reguleerivad välismaiste seaduste kohaldamise juhud, moodustavadgi nn. konfliktnormid, mis on antud riigi rahvusvahelisteks eraõiguse normideks seega.

Oleks mõeldav ja soovitav rahvusvahelise lâbikäimise

1/. Mõnes riigis on paraleelselt kehtimas mitu õigussüsteemi. Nende kohaldamise küsimus lahendatakse nn. interterritoriaalsete konfliktnormidega. Viimaseid vaadeldakse siis ka internationaalsete konfliktnormidena, nt. Schveitsi interkantonaalsed konfliktnormid. Ka meie BES normid on vastavas osas õieti interterritoriaalsed konfliktnormid.

hõipsuse ja kindluse mõttes, et kõik riigid ühtlaselt lahendaksid välisriikide seaduste kohaldamisega seoses olevad küsimused. See oleks vaid saavutatav sellega, et kõigi riikide rahvusvahelise eraõiguse normid oleksid kodifitseeritud ühtlaselt - s.t. kõikide riikide rahvusvahelise eraõiguse normid peaksid üksteisele sarnased olema. Tegelikult näeme aga just vastupidist, erinevused üksikute riikide kohfliktnormide vahel on suured. Nende erinevuste kõrvaldamine on olnud juba algusest peale rahvusvahelise eraõiguse teooria eesmärgiks; ka on püütud seda praktiliselt teostada, mis on mõnes osas siiski mõningate tulemustega ~~ka~~ õnnestunud, kuid üldiselt siiski rohkem ebaõnnestumise kui õnnestumise tähe all sündinud on. Praktilisi katseid on tehtud Haagi kuuel rahvusvahelise eraõiguse konverentsidel, neist viimane 1928-ndal aastal. Töö tulemustena võeti vastu rida konventsioone, milledest ka mõned osavõtnud riikide valitsuste poolt vastuvõtmist leidsid. Peaaegu kõige väiksemaid tulemusi saavutati aga just pärimisõigusesse puutuvates küsimustes. Esimene Haagi konverents peeti 1893-dal aastal. Ameerikas on selle vastu rahvusvahelise eraõiguse kodifitseerimine tulemusrikkam olnud. Nii suudeti 6. ndal Pan-Ameerika konverentsil 1928-ndal aastal vastuvõtta Kuuba juristi Bustamante poolt valmistet kodifikatsioon, mis siis Código Bustamante nime all tarvitusele reas riikides tuli. Selle koodeksi art. 144 - 163 normee-

rib pärimisega seoses olevaid konflikte. Kuid selle kodifikatsiooni rakendamise tulemuste ja saavutuste kohta on veel vara midagi lõplikku öelda, paistab aga siiski, et pole sealgi seda saavutatud, mida tema vastuvõtmisel loodeti.

II. Nagu juba märgitud, on olukord rahvusvahelises pärimisõiguses samasugune, kui üldise reõses - puuduvad vastavad kodifikatsioonid ja ka ühtlased põhimõtted iga üksiku riigi konfliktnormides võrreldes teistega. Praegu pole pea üheskis alaküsimuses üksmeelseid seisukohti, vaid iga eriprobleem tekitab vaielusi ja vastupidiseid seisukoha võtte. Meie ülesandeks jääks alljärgnevas töös läbilöönumate seisukohtade kirjeldamine, kusjuures arvasestame ka tihti sellise seisukohaga rohkem, mis näib loogilisem ja õiglasem. Üldiselt tunnustavad kõik riigid pärimisõigust, ainult N. Venelane ¹ ~~pärimis~~ tsiviilõiguse esimese ajajärgu sihiks 1918 - 1924 oli pärimisõiguse eitamine. Ka seisukoht, mille järele välismaalastel on sisemaal leiduva varanduse kohta pärimisõigus, on praegu iseendast mõistetav kultuurriikide õiguslikus arusaamises. Keskaegne ius albinagii /droit d'aubaine / - s.o. riigi õigus tema territooriumil võõrastest järelejäänud vara või selle osa peale, arvestamata sellega kas on pärijaid - ei leia muidugi kaasajal mingit kaitsmist. Iga riik tunnustab teise riigi kodanikkude pärimisõigust tema territooriumil asuva varanduse suhtes.

Siinjuures tõuseb aga kohe küsimus: Millise seaduse järelle tuleb niisugune välismaiste elementidega päranduse asi korraldada? A priori oleks mõeldav kõige pealt pärandit moodustavate asjade asukoha seadus - reaalsstatuut /statuaaride teooria seisukoht /, siis edasi pärandijätja üle valitseva seadus - tema personaalsstatuut. Mõne teadlase poolt pooldamist leidnud vaatekoht - nt. de Vareilles - Sommières, mille järele mõõduandvaks seaduseks peaks mitte pärandajaga ega pärandiga seoses olevad seadused olema, vaid koguni see seadus, mis personaalseadusena pärija isiku üle valitseb, pole suutnud läbi lüüa, sest pärija isik on meile ju alguses tundmatu ja pärandit korraldava seaduse ülesandeks ongi just nende isikute leidmine, kes pärijaiks õigustatud olema on.

Kuidas tegelikult see probleem lahendatud on, näeme järgmises peatükis. Enne aga puudutame veel vähe allikate küsimust rahvusvahelises pärimisõiguses.

III. Vaatamata oma järjest suurenevale tähtsusele ja vajadusele on rahvusvaheline eraõigus üldse senini õigusalaaks olnud, mis tegeliku seadusandluse poolt kõige vähem korraldamist leidnud on. Puuduvad täiesti haaravad normistikud, kui arvame välja Codice Bustamante, millest eelpool juttu oli, mis kogu vastava õigusala rahuldavalt korraldaks. Leiame vaid üksikuid seaduseeskirju asetatuna tavaliselt vastava maa tsiviilkoodeksi sissejätmissuhtes, nagu Saksa BgB Einführungsgesetz, edaspidi lühendatult EG, Itaalia Codice civile

dispozitione preliminare /dip.prel./meie Balti eraseaduse sissejuhatavad artiklid jne.Mõned riigid on oma konflikt-normid erilistesse seadustesse kodifitseerinud,nagu Hiina ja Poola näiteks,kuid siiski pole viimastest ka mitte kõik küsimused normitud,vaid näeme sealgi üksikute probleemide käsitlemist ainult.Anglo - saksi õigusmaailmas pole peaaegu üldse kirjutatud konfliktnorme,vaid kogu konflikt-või kollisioonõigus on seal kohtupraktika poolt aja jooksul välja arenenud.Ka prantsuse kollisioonõigus on kauaaegse ka kohtupraktika tulemus tegelikult.

Riikidevahelised,olgu nad siis kas gruppilepingud, nagu Montevideo leping või kahepoolsed lepingud,moodustavad endast teise rahvusvahelise eraõiguse - seega ka pärimisõiguse - allika.Viimased võivad,nagu edaspidi täpsemalt näeme muuta lepinguosaliste riikide üldisi konfliktnorme lepinguosaliste vahelistes vastastikkudes suhetes.Neid lepinguid on palju sõlmitud,peamiselt konsulaarkonventsioonide näol,kui ka nendes pole mitte kõiki probleeme,mis tõusevad rahvusvahelise eraõiguse vallas,reguleeritud.

Väga suur tähtsus on ka teaduslikul kirjandusel rahvusvahelises eraõiguses olnud.Siin on leidnud täpset ja põhjalikku analüüsi tegelikus kohtupraktikas esile kerkinud probleemid kvalifitseeritud jõudude poolt,mis ei ole omakorda ka jätnud tunduvat mõju avaldamata tegelikule koh-

tupraktikale. Vaevalt üheski teises õigusdistsipliinis on teaduslik kirjandus nii intensiivselt mõjutanud tegelikku kohtumõistmist, kui just rahvusvahelises eraõiguses.

Ülevaate rahvusvahelise eraõiguse normidest annab meile hendasine allub... Makarov'i kogu Quellen des internationalen Prvatredts.

ne on pärijate vastava võlgade eest jne. Juba selpool nägime, et selleks ettevalmistamiseks a priori võiks olla pärandijärgi ja personaalsete - alaroha või koduma eesalus, pärandivara asukoha eesalus või pärandivara jäotatakse kinnis- ja vallasvara, millele kaabi ise õigussüsteemile allub.

P. Erandi terviklase probleem - universaalsuhtsesiooni - on olnud juba teadluskultuuri ajast väieluse objektiks. Kas peab pärijat kui tervikut valitsema üks eesalus või tuleb õigussüsteemil määrata arvutatada pärandit moodustavate asjade asukoht ja kas asjadega, s.o. nende reaalsustundega? Kuni XIX sajandini olid pärandi mitmuse pooldajad üheksaalsus, kuid ka terviklase pooldajad olid küllalt mõjukad, eriti Itaalias juba XIV sajandil/Cejas/. Valitsev vaade oli ikka: quot sunt bona diversis territoriis obnoxia, tot sunt patrimonis. See oli terviklase pooldajate küll just kinnisvara suhtes - kui näitaks pärijat olid mitu kinnisvara, millest igasuke allus ise õigussüsteemile, siis oli meil ainult

§2 P Ä R I M I S S T A T U U T.

1. Pärimisstatuudi - Erbstatut, la loi successoral - all mõistame seda õigussüsteemi, millele antud pärandiasja lahendamise allub, s.o. mille järele määratakse, kes on õigustet pärima, kas testament on vormilt ja sisult kehtiv, milline on pärijate vastutus võlgade eest jne. Juba eelpool nägime, et selleks süsteemiks a priori võiks olla pärandijätaja personaalstatuut -elukoha või kodumaa seadus, pärandivara asukoha seadus, või pärandivara jaotatakse kinnis- ja vallasvaraks, millest kumbki ise õigussüsteemile allub.

P ä r a n d i t e r v i k l u s e p r o b l e e m - u n i v e r s a a l s u k t s e s s i o o n - o n o l n u d j u b a p o s t g l o s s a a t o r i t e a j a s t v a i e l u s e o b j e k t i k s . K a s p e a b p ä r a n d i t k u i t e r v i k u t v a l i t s e m a ü k s s e a d u s v ö i t u l e b õ i g u s s ü s t e e m i m ä ä r a m i s e l a r v e t a d a p ä r a n d i t m o o d u s t a v a t e a s j a d e a s u k o h a j a s e a o m a d u s t e g a , s . o . n e n d e r e a a l s t a t u u d i g a ? K u n i X I X s a j a n d i n i o l i d p ä r a n d i m i t m u s e p o o l d a j a d ü l e k a a l u s , k u i d k a t e r v i k l u s e p o o l d a j a d o l i d k ü l l a k t m ö j u k a d , e r i t i I t a a l i a s j u b a X I V s a j a n d i l / C u j a s / . V a l i t s e v v a a d e o l i i k k a : q u o t s u n t b o n a d i v e r s i s t e r r i t o r i i s o b n o x i a , t o t s u n t p a t r i m o n i a . S e e o l i k e h t i v p e a m i s e l t k ü l l j u s t k i n n i s v a r a d e s u h t e s - k u i n ä i t e k s p ä r a n d i s o l i d m i t u k i n n i s v a r a , m i l l e s t i g a ü k s a l l u s i s e õ i g u s s ü s t e e m i l e , s i i s o l i m e i l s i s u l i s e l t

tegemist nii mitme iseseisva pärandiga, kui mitu õigussüsteemi rakendada tuli. Vallasvara suhtes polnud nende kergesti ümberpaigutatavuse ja seisukoha - vilis possessio mobilium - pärast kerge rakendada nende asukoha seadust absoluutselt. Seepärast hakati nende suhtes tarvitama põhimõtet - mobilia sequuntur personam - s.t. pärimine vallasvara suhtes allutati pärandijätja personaalstatuudile, mis seega kohaldamist leidis fingeeritud reaalstatuudina. Erilist poolehoidu leidis pärandi allutamine tema asukoha seadusele ka toleaeegses feodaalühiskonnas, kuna seal ju maakinnisomand määravaks teguriks oli, millest olenesid isikute vastastikkused õigused ja kohustused. Pärimist aga maakinnisomandi suhtes allutada mingile võõrale seadusele polnud otstarbekohane, kõik õigust-kohuste kompleks pidi määratud olema kinnisvara-maaomandi asukoha seadusega. See feodaalõiguslik seisukoht on praegugi aluseks anglo-saksa maade pärimisõigusele. Ka meie pärimisõigus tunneb vahetemist kinnis- ja vallasvara suhtes.

Raskused, mis pärandi mitmuse põhimõtte rakendamisel tekkivad - mainime siinkohal ainult pärijate, kes pealegi osa varanduse suhtes pärijad ei pruugi olla, vastutuse küsimust pärandi võlgade eest - olid põhjusteks pärandi teravikluse põhimõtte edule, ja seda just Euroopa kontinendil. XIX sajandil Saksamaal / Savigny ja Wächter / ja Itaalias

/Mancini/ pääses pärandi tervikluse põhimõtte maksvusele nii teoorias ja seadusandluses.

II.Ka Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsidel- peamiselt just 5./1925/ ja 6./1928/ - pääses pärandi tervikluse põhimõtte valitsema.Küll leidis sealgi teine põhimõtte poolda-¹jaid ,kuid vastuvõetud konventsiooni kavades,neist viimane 1928 a.,mis praeguseni küll mitte allakirjutet ega ratifitseeritud pole,kuid siiski teaduslikku tähtsust omavad,allutati pärand tervikuna - vahet tegemata kinnis-ja vallasvara vahel - ühele õigussüsteemile ja nimelt pärandijätja kodumaa seadusele.Kodumaatud,s.o. kodakondsusetud pärandijätjad allutati selle riigi seadusele,kus nad surmamomendil elasid/art 15/.Konventsiooni eeskirjad leiavad kohaldamist ainult emamaade,mitte koloniaalmaade suhtes,viimastel on aga õigus emamaa loal konventsiooniga ühineda/art.18/.Kahjuks annab

1. 3.ndal Haagi konverentsil 1900 püüdis tolleaegne Venemaa esidaja prof. Martens kinnisvarade pärimise erireziimi kehtivust Venemaal põhjendada õiguspoliitiliste argumentidega. Ta märkis,et Venemaalolevat mitmel miljonil välismaalasel kinnisvarasid ning "si laRussie adoptait l'unité de la succession, la loi national du défunt serait appelée à régir tous ces immeubles.Cela reviendrait à admettre en fait la conquête légale et pacifique du territoire de l'Empire en vertu d'un droit étranger."Frankenstein,lhk 282,n.2 märgib selle kohta ta bavalalt:"dass man Ausländern gestattet,nach inländischem Recht Grundstücke zu erwerben,selbst im ausgedehntem Umfange - das ist unschädlich;auch dass sie diese Grundstücke nachBelieben auf Erben übertragen.Soll diese Übertragung aber nicht nach der lex rei sitae,sondern nach dem Heimatrecht des Fremden vor sich gehen,so dass vielleicht statt des Vettters A. der Vetter B.erbt - dann bedeutet das die Eroberung des heimischen Bodens, die Bedrohung der öffentlichen Ordnung!"Teiseks argu-

aga sama konventsiooni art. 16, lõige 3¹ õiguse konventsiooniga ühinenud riikidele nende kuni konventsiooni jõustumiseni omavahel sõlmitud erilepigute erinevatele normidele eesõiguse konventsiooni normide suhtes. Sellega on kaotatud jällegi ühtlus pärimisõiguse konfliktnormide rakendamisel, mida konventsiooni koostajad endale sihiks olid seadnud. Nähtavasti on see selleks tehtud, et riikides, kus on maksvusel teised printsiibid kui konventsioonis, meelitada kaasa tulema konventsiooniga. Sellega kaotab aga kogu konventsioon oma mõtte - üksiklepingutega on võimalik konventsiooni norme muuta, seega jääks faktiliselt olukord samaseks kui ta oli seda enne kodifitseerimistöde algust.

III. Kui pärand tervikuna on allutatud ühele seadusele - universaalsuktsessioon - , siis võib selleks seaduseks olla kas pärandijätja elukoha seadus - lex domicilii või pärandijätja kodumaa- ehk natsionaalseadus - lex nationalis. Nagu eelpool nägime on Haagi viimane konventsioon /1928/ asunud viimasele seisukohale - pärand allub tervikuna pärandijätja ko-

mendiks kasutati ajaloolist momenti: kinnisvarade pärimise erireziim olevat ajaloolise arenemise produkt ja seega eelistatavam, nt. Basdevant 5. ndal konverentsil 1925.

1. Art. 16, 1.3: "Erweist sich dieses Abkommen im Ganzen oder zum Teil mit einem derartigen Spezialabkommen unvereinbar, so ist letzteres zwischen den Staaten, die es geschlossen haben, anwendbar, ohne dass sie dem Abkommen Rechnung zu tragen haben. Die anderen Staaten können ihrerseits in diesem Falle das vorliegende Abkommen insoweit nicht anwenden, als es sich durch ein Spezialabkommen als ausgeschlossen erweist." Frankenstein, lhk. 294 nimetab seda "durchlöcherh des Gesamtabkommens nach Belieben."

dumaa seadusele, kusjuures on antud võimalus/art.16,1.3/ seda erikokkulepetega üksikute lepingosaliste riikide vahel muuta. Paistab üldiselt, et -vähemalt teoorias - pärandi kui terviku allutamine pärandijätja kodumaa seadusele käesoleval ajal enam pooldajaid leiab, samuti eelistab teooria peaaegu üksmeelselt pärandi tervikluse printsiipi pärandi mitmuse printsiibile. Kuid kaugeltki pole pärandi mitmuse rakendamine seadusandluses taganemas. Lewaldi arvamine, et "la doctrine des statutaires est loin d'être muette, mais ce sont les morts qui parlent"¹ ei paista olevat kuigi tabav, sest maad, kus kehtib pärandi mitmuse printsiip ei näi sugugi loobuvat oma ajaloolisest vaatekohast tervikluse printsiibi kasuks, vaid hoiavad kindlalt alles oma senised vaated, kuigi neid elavalt rünnatakse. Ka meie uus tsiviilseadustiku eelnõu näitab, et meil seadusandjal pole kavatsust olnud loobuda BES'i ajalooliselt seisukohalt. Itaalias ja Saksas sellevastu aga, kus varemalt kehtis pärandi mitmuse põhimõte, loobuti sellest ja mindi üle pärandi tervikluse põhimõttele. Saksas sündis see uue BGB, Itaalias kuningriigi tekkimisel ühise tsiviilkoodeksi maksmapanemisega 1865 a.

IV. Pärandi mitmus tekkib veel nende riikide seaduste järele, mis allutavad pärandi - vaatamata sellele, kas on

1/. Lewald, lhk.17.

tegemist kinnis- või vallasvaraga - igal juhul tema asukoha seadusele. Nagu eelpool nägime, teeb seda Nõukogude Vene pärimisõigus, kuid siiski on seelses kohtupraktikas seisukoht läbilöönud, mis vallasvara pärandijätja kodumaa seadusele allutab, seega ainult kinnisvara suhtes lex rei sitae kohaldab. Teisiti aga Peruu ja teised Montevideo lepingriigid¹, viimased aga ainult teiste lepingosaliste suhtes ja nüüdki ka enam mitte nii järjekindlalt², kus ka kohtupraktikas rakendamist leiab territoriaalprintsipi.

V. Pärandi allutavad tervikuna pärandijätja kodumaa seadusele Saksa EGBGB /Einführungsgesetz zum BGB/ art. 24 ja 25³, Itaalia 1865 a. Codici civile disposizione preliminare art. 8, Hispaania 1889 a. tsiviilkoodeksi art. 10, l. 2, Brasiil-

1/. Argentiina, Boliivia, Paraguai, Peruu ja Uruguai. Lepingu art. 44: Pärandi hulka kuuluvate varade asukoha seadus määrab isiku võimet pärandada, pärijate või legataaride pärida, testamendi kehtivust, sugulaste ja abikaasade pärimisõiguse, seadusliku osa pärandist, keelatud osa suurust ja kõike, mis puutub seaduslikku või testamentaarsesse pärimisse.

2/. Mõned riigid on ratifitseerinud Código Bustamante, mis näeb pärimisstatuudina pärandijätja personaalstatuudi, nagu Brasiilia, Kuba, Peruu ja mõned Kesk-Ameerika riigid.

3/. EGBGB art. 1 lõige: "Ein Deutscher wird, auch wenn er seinen Wohnsitz im Auslande hatte, nach den deutschen Gesetzen beerbt."

Art. 25, 1 lõige: "Ein Ausländer, der zur Zeit seines Todes seinen Wohnsitz im Inlande hatte, wird nach den Gesetzen des Staates beerbt, dem er zur Zeit seines Todes angehörte."

1
lia uus tsiviilkoodeks 1916 a. art. 14 /kui pärandijätja
aga on abielus brasiillannaga või on maha jätnud brasiilia
lapsi, siis elukoha seadus/, Jaapani koodeksi 1898 a. art. 25
ja 26, Hiina 5. aug. 1918 a. seaduse võõraste seaduste kohal-
damise kohta art. 20 ja 21², Poola 2. aug 1926 a. seaduspro-
jekt rahvusvahelise eraõiguse suhetes tarvitataivate seaduste
kohta art. 28 ja 36, Tsehho-Slovakkia tsiviilseaduse projekti
art. 45³.

Pärandi tervikuna pärandijätja elukoha seadusele tema surma
maajal allutavad Schweitsi 25. juuni 1891 a seaduse art. 22 ja
23, Taani, Norra ja Lõuna-Ameerika riigid, väljaarvatud Brasiilia.

Riikidest, kes tunnustavad kinnisvarade pärimise kohta
erireziimi - eristatuuti -, allutab vallasvara pärimise osa riike
pärandijätja kodumaa seadusele, osa riike elukoha sea-
dusele. Vallasvara pärimise kodumaa seadusele allutavad nt.
Austria tsiviilkoodeksi art. 300. Elukoha seadusele aga Ing-

1/. Art. 14: La succession légale ou testamentaire, l'ordre de vocation héréditaire, les droits des héritiers et la validité intrinsèque des dispositions de testament, quels que soient la nature des biens et le pays où ils se trouvent, sous réserve des dispositions du présent code relatives aux hérités vacantes, ouvertes au Brésil, suivront la loi nationale du défunt; mais si celui-ci est marié avec une Brésilienne ou a laissé des enfants brésiliens, ils seront soumis à la loi brésilienne.

2/. Hiinal on seega eriseadus reõ. kohta, Poolal on vaid projekt veel.

3/. § 45: Für die erbrechtlichen Verhältnisse ist die Rechtsordnung des Staates massgebend, dem der Erblasser zur Zeit seines Todes angehörte.

1
 lismaa, Põhja-Ameerika Ühendriigid, Belgia, Rumeenia, Rootsi
 2
 Holland, Eesti. Prantsusmaal pole praegu selles küsimuses
 olukord mitte täiesti selge. Vanem kohtupraktis rakendas val-
 lasvara suhtes pärandaja elukoha seadust fiktiivse asja asu-
 koha seadusena/kinnisvarade suhtes aga alati nende asukoha
 seadust - lex rei sitae /, alates aga kuulsast Forgo asjast
 1882 on kohtupraktika oma seisukohta muutnud. Välismaalaste
 juures võeti arvesse kas neil on Prantsusmaal "domicile au-
 torisé", mis kuni 1927 a, 10 aug. seaduseni naturalisatsiooni
 eelastet kujutas. Kui neil oli "domicile autorisé", siis al-
 lusid nad prantsuse pärimisõigusele, puudus aga see, siis ra-
 kendati nende suhtes nende kodumaa seadust vallasvara suh-
 tes. Peale 1927 a. aga, kui kaotati "domicile autorisé", on
 kohtupraktise seisukoht jälle segane, kusjuures kaldutakse
 enam rakendama pärandaja elukoha seadust - s.o. prantsuse
 seadust ²³. Prantsuse kodanikkude vallasvara välismaal aga al-
 lutatakse igal juhul nende elukoha seadusele.

1/.Rahvusvaheline eraõigus on anglo-saksi maades puhtal
 kujul peaaegu common law.

2/.Hollandis, kus maksab ka traditsiooniline vahetegamine
 kinnis- ja vallasvara vahel, on aga märgata viimasel ajal tu-
 gevat reaktsiooni teoorias kui ka kohtupraktikas sellise
 pärandvara killustamise vastu. Nt. Kaks kohtuotsust 1921 ja
 1922 aastast tunnustavad pärandi tervikut, allutades viimase
 pärandijätja kodumaa seadusele. Sama reaktsioon on ka Root-
 sis märgata

3/.Nt. Seine tribunaali otsus 11.maist 1933. Üldse on prae-
 guseni kõhtupraktikas vähe otsuseid selle küsimuse kohta.

VI. Nagu eelpool öeldud, on päranditervikluse põhimõtte praegu prevaleerivaks põhimõtteks teoorias ja osalt ka praktikas. Omakoräa on jälle eelistatum kaasajal kodumaa seaduse rakendamine pärandijätja personaalseadusena. Nägime, et ka Haagi vastav konventsioon need seisukohad omaks tunnistas - allutades pärandi tervikuna pärandaja kodumaa seadusele, kahjuks aga lubades sealjuures neid norme muuta riikidevaheliste erilepingutega. Ka üksikute riikide rahvusvahelises eraõiguses näeme, et riigid lepingutega rakendavad teisi põhimõtteid, kui see nende tsiviilkoodeksites ettenähtud. Nende lepinguliste normide rakendamine piirdub ainult pärandvaraga, mis ühe lepinguosalise riigi kodanikud teise lepinguosalise territooriumile on jätnud. Nt. Saksa - Austria pärandikonventsioon 1927 aastast, mis üldse parimaid positiivseid normistikke rahvusvahelise pärimiseõiguse alal, näeb ette, et pärandvara allub tervikuna pärandaja kodumaa seadusele /§1/, muuttes seega Austrias valitsevat pärandi jaotamise põhimõtet kinnis- ja vallasvaraks Austria kodanikkude poolt Saksa riigi territooriumile jäetud pärandvara suhtes. Eesti - Saksa konsulaarkonventsioon 13. märtsist 1925 näeb ette pärandvara jaotamist kinnis- ja vallasvaraks, allutades viimase pärandijätja kodumaa seadusele - vastupidiselt meie BES'i põhimõttele, kus vallasvara on allutatud elukoha seadusele ning kinnisvara lex rei sitaele - vastupiselt Saksa BGB seisukohale /art. XVIII §14/.

Erilise tähtsuse riikidevahelistest lepingutest omab Saksa-N.Vene pärimisleping 1925 aastast, mis tegelikult on Saksa - Vene 12, oktoobril 1925 a. sõlmitud konsulaarkonventsiooni lisa art.22-le. See leping omab tagasiulatuvat jõu kõigi pärandite suhtes, mis avanenud peale 22. ^{okt} 1922 a. Vene tsaaririigi emigrantide kohta see leping aga ei käi, nende õiguslik seisund on Saksamaal eriseadusega 6. jaan, 1926 a. reguleeritud, mille art.4 ütleb: "Die erbrechtlichen Verhältnisse einer Person, die vor dem Inkrafttreten dieses Gesetzes die russische Staatsangehörigkeit verloren und eine andere Staatsangehörigkeit nicht erworben hat, bestimmen sich nach den deutschen Gesetzen, wenn der Erblasser zur Zeit ~~es~~ seines Todes seinen Wohnsitz oder in Ermangelung eines Wohnsitzes seinen Aufenthalt im Inlande hatte. Dies gilt nicht für Gegenstände, die sich im Gebiet eines anderen Staates befinden und nach den Gesetzen dieses Staates besonderen Vorschriften unterliegen." See seadus ^{on} kohaldatav enne seaduse kehtimahakamist - 14. jaan. 1926 - Vene kodakondsuse kaotanute kohta, s.o. ka nende suhtes, kes vahepeal N.Vene kodanikud olnud. Prantsusmaal, kus ka palju endiseid Vene emigrante, alluvad nende pärimisõiguslikud suhted N.Vene pärimisõigusele, juhul kui neil puudub "domicile autorisé".

Üldse pole palju riikidevahelisi lepinguid, mis sisaldaksid endas materjaalseid norme pärimise kohta. Kaubanduskonventsioonides leiab ka norme, kuid need käivad pärandivara

valitsemise, korrigeerimise ja likvideerimise korra kohta.

VII. Balti eraseaduse sissejuhatav artikkel XXXIV kõlab:
"Prizivanije k nasledovaniija i priobretenije nasledstva ob-
suschdajutsja po zakonom toi territorii, k kotopoi nasledo-
datel prinadlechal b posledneje ^{vr} ~~vr~~emja schizni, po mesto-
schitelstva ^u i po zvaniju. Kogda on imel neskolko mestoschi-
telstva, to prinimaetsja vo vnimanie to, v kotopom on hako-
dilsja v posledneje vremja. V Lifljändia iz sevo pravila is-
kljutsajutsja nedvischimosti, kotorõja, hotja bõi one i pri-
nadieschali k nasledstvu, podleschat zakonom toi mestnosti,
v kotopoi nahodjatsja." Seega kehtiks meil endises Eesti-
maa osas pärandi tervikluse põhimõte, kusjuures pärimissta-
tuudiks on pärandijätja viimase elukoha seadus, Endise Lii-
vima osas aga pärandi mitmuse põhimõte, kusjuures kinnisva-
rade suhtes on mõõduandvaks nende asukoha seadus - lex rei
sitae, vallasvara suhtes pärandaja viimase elukoha seadus.

Tsiviilseadustiku eelnõu §10 kaotab sellise kahesuguse
sesukorra. Selle järele/"Päranduse avamine, pärimisele kutsu-
mine ja päranduse omandamine toimub pärandaja viimase elu-
koha seaduse järgi. Kui pärandaja omas mitut elukohta, siis
võetakse nende seast arvesse see, kus ta viimati asus. Kin-
nisvarad alluvad nende asukoha seadusele." Seega oleks pä-
randi mitmuse põhimõte laiendamist leidnud kogu meie riigi
territooriumi suhtes. Asjaolu, mis näitab ka omalt poolt, et

pärandi mitmuse pooldajad endiselt tugevad on.

Rahvusvahelistes lepingutes, mis Eesti poolt sõlmitud ja mis puudutavad rahvusvahelisse pärimisõigusesse puutuvaid norme, on vastavad normid sissevõetud konsulaarkonventsioonidesse. Ka kaubanduskonventsioonides leidub mõningaid norme, kuid need käivad pärandimis asub välismaal, korraldamise ja likvideerimise kohta ja käsitlevad peaaesjalikult vastavate riikide konsulite õigusi ja kohusi vastavate toimingute juures. Materjaalõiguslikke norme nad ei sisalda, viimaseid leiame konsulaarkonventsioonides. Eesti on senini sõlminud arvult 7 konsulaarkonventsiooni ja nimelt:

1/. Eesti - Läti vaheline konsulaarkonventsioon, jõus
23. jaanuarist 1923. / RT 7 - 1922 /.

2/. Eesti - Leedu vaheline konsulaarkonventsioon, jõus
26. juunist 1924. / RT 6 - 1922 /.

3/. Eesti - Poola vaheline konsulaarkonventsioon, teadaanne jõusse astumise kohta RT 17 - 1926. / RT - RT 117/118 - 1925/.

4/. Eesti - Ameerika - Ühisriikide sõprus-, kauba- ja konsulaarleping, jõus 22. maist 1926. / RT 31 - 1926/.

5/. Eesti - Saksa konsulaarleping, teadaanne jõusse astumise kohta RT 61 - 1926. / RT 39 - 1926 /.

6/. Eesti - Belgia vaheline konsulaarkonventsioon, teadaanne jõusse astumise kohta RT 39 - 1928 / RT

64 - 1928 /.

7/.Eesti - Austria vaheline konsulaarkonventsioon, teadaanne jõusse astumise kohta RT & 62 - 1929.

/ RT 105 - 1927 /.

Peale selle on veel Britiga sõlmitud eriline leping:

Eesti - Briti vaheline kokkulepe surnud meremeeste päranduse kohta, teadaanne jõusse astumise kohta RT 68 - 1932.

/ RT 62 - 1932 /.

Nendest konsulaarkonventsioonidest on Läti ja Leeduga sõlmitud konventsioonid sõnastuselt täiesti ühesarnased. Kõige üksikasjalikkemaid eeskirju sisaldab nendest Saksaga sõlmitud konventsioon, kuna kõige vähem pärimisõiguslikke norme sisaldab konventsioon Ühisriikidega.

Konsulaarkonventsioonidest asuvad pärandi tervikluse põhimõttel ~~Saksaga~~ Lätiga ja Leeduga sõlmitud konventsioonid. Huvitav on see sellepärast, et näiteks nii Eesti kui ka sõlmimise ajal Lätis kehtiv Tsiviilseadustik - BES - näeb ette ka pärandi mitmuse printsiibi. Nende konventsioonide, mis muide täiesti ühtuvad on, osa A, art. 12, p. i lõike 1 järgi: "Pärandusõigus, samuti nagu ka kadunu varanduse jagamine reguleeritakse tema maa seaduste järele."

Pärandi mitmuse põhimõttet pooldavad kõik ülejäänud konventsioonid. Saksaga sõlmitud lepingu art. XVIII, mis normib üldse pärimisega seoses olevaid küsimusi, §14 järele on val-

lasvara suhtes pärimisstatuudiks lex patria, pärandaja kodumaa seadus, kinnisvarade suhtes nende lex rei sitae. Poolaga sõlmitud konventsiooni art. XV § 4 järele on kõigis liikumata varandusega puutuvates küsimustes otsusvõimelised selle riigi võimud, kus need liikumata varandused asetsevad. § 3 järele on vallasvarasse puutuvate küsimuste asjas otsustamisvõimelised selle riigi võimud, kelle kodanik surnu oli. Belgiaga sõlmitud konventsiooni art. XIX 1. lõige näeb ette, et kinnisvara pärimine sünnib selle riigi seaduste järgi, kus kinnisvara asub ja sama §-i teine lõige reguleerib vallasvara pärimist, mis sünnib selle riigi seaduste järgi, kelle kodanik kadunu oli. Austriaga sõlmitud konventsiooni art. XV § 4 allutab kinnisvara pärimise kinnisvara asukoha seadusele, § 3 vallasvara kadunu kodumaa seadusele. Ühendriikidega sõlmitud konsulaarlepingu art. IV lõige 1 järgi on maaomandi ja kinnisvara pärijate määramine jäetud kinnisvara asukoha seaduse hooleks, kuna lõige 2 järgi vallasvara suhtes, mis asub teise riigi territooriumil, täielik käsustusõigus pärandaja kodumaa seaduse järele on. Kokkuvõetult - pärimisstatuudiks vallasvara suhtes kõigi konventsioonide järgi on kodumaa seadus, vastandina meie üldkonfliktnormile, mis näeb vallasvara pärimisstatuudina pärandaja viimse elukoha seaduse. On selge, et konventsioonide normid kui lex speciales lepinguosaliste vahelistes suhetes üldnormi ees rakendamisele tulevad.

VIII.a/.Nägime eelpool, et pärandivara võib alluda tervikuna ühele pärimisstatuudile - üldstatuudile, kui pärandvara võib ka killustet olla: kinnisvarad alluvad nende asukoha seadusele - eristatuudile. Siinjuures peame alati silmas pidama reeglit - eristatuut murrab üldstatuudi / Einzelstatut bricht Gesamtstatut/.^aNüüd aga kerkib küsimus: millist vara lugeda kinnisvaraks, millist vallasvaraks? Üksikute riikide seadusandlused on nimetat klassifikatsiooni küsimuses lahkuminevad, mis ühe riigi seaduse järele kinnisvara ei pruugi seda teise riigi seaduse järele olla. Milline on siis see seadus, mis igal konkreetsel juhul määrab kvalifikatsiooni? Muuseas kuulub see küsimus ka raskeimate probleemide hulka rahvusvahelises eraõiguses. Anglo - ameerika kohtupraktikas on täiel määral läbi lõõnud seisukoht, et vastuse küsimusele, mid a lugeda kinnisvaraks, annab viimase asukoha seadus. Kui lex rei sitae antud eseme kinnisvaraks loeb, siis tuleb ka tema kohta rakendamisele kinnisvara kohta käivad normid pärimisõiguslikkudes su hetes. Ka kontinendil loetakse üldiselt lex rei sitae't mõõduandvaks, vähemalt siis praktilistel kaalutlustel, kuid teoorias on selle vastu ka elavalt vaieldud. Positiivses normistikus puudub selle kohta seisukoha võtt üldiselt. Código Bustamante, milles selle kvalifikatsiooni probleemi kohta norm leidub / art.112/, määrab sõnaselgelt, et kvalifikatsioon tuleb teha lex rei sitae järele. Ka riikidevahelistes lepingu-

tes, mis näevad ette pärandi mitmuse põhimõtte, nagu nt. Eesti-Saksa konsulaarleping jt. ei ole positiivseid eeskirju selle kohta, mida kinnisvaraks, mida vallasvaraks lugeda. Saksa - Venne pärimislepingus on ~~xxx~~ ettenähtud, mida Nõukogude Venes kinnisvara all mõista. Tingitud on see sellest, et Venes ei tunta teiste riikide tsiviilkoodeksi traditsioonilist vahetgemist kinnis- ja vallasvara vahel. Nimetatud lepingu järele loetakse kinnisvaraks kõik N. Venes olevad "Gebäude aller Art und das Erbbaurecht". Saksa asuva vara kvalifikatsioon toimub BGB sätete kohaselt, seega lex rei sitae järele.

Haagi konventsiooni eeskirjad, mis teatavasti põhimõtteliselt pärandi tervikluse seisukohal asuvad, näevad erandina ette, et nende varade pärimisõiguslikud suhted, millede kohta nende asukoha seadus erireziimi nõuab, ka viimasele alluma saavad, eraldades nad seega pärandist kui tervikust.

b/. Õigused, mis üldse pärandimassi hulka^l kas aktivana või passivana kuulada saavad, määratakse nende õigussüsteemide poolt üksikult, millele need vastavad õigused oma iseloomult alluvad. Pärimisstatuudi seisukoht ei peaks oluline olema, vaid ainult seda õigust kui niisugust valitsev statuut määrab, kas antud õigus rep. kohustus saab pärandimassi kuuluda või mitte. Nt. Schveitsi ZGB art 476 järgi kuulub elukindlustussumma pärandimassi hulka, tegelikult saab ta sinna ainult siis kuulda, kui vastav õigussüsteem, mille mõju piirkonnas antud ekukind-

lustus selts asub, viimast kohustab vastavat summat pärandimassile välja maksma.

c/. Käsitlemist vajab veel pärandimassi ulatuse kindlaks määramine juhul kui pärandijätja abielu varaühisuses oli. Sel juhul peaks selle vara, mis pärandimassi nende ühisest varast kuulub, selle seaduse poolt määratud saama, mis valitses antud varaühisuslikku vahekorda abikaasade vahel pärandaja eluajal. See varanduse osa, mis üleelanud abikaasale nende vahel valitsenud varaühisuse põhjal kuulub, ei tule mitte arvata pärandimassi hulka ega määrata seega selle varanduse osa edaspidise saatust pärimisstatuut. Seesama kehtib ka vanemate ja laste vahel valitsenud varaühisuse lõppemise korras surma läbi.

IX. Pärandijätja staatudivahetuse - see on, kus pärandaja vahetab oma riik/kondsust, alludes seega teisele õigussüsteemile - puhul on viimane statuut selleks, mille järele otsustada tuleb antud pärandi asi. Kui pärandijätja oma statuuti vahetas, siis muutis ta sellega ka automaatselt pärimisekorda, - mõnikord võib ta seda teha just eesmärgiga teatuid isikuid pärandist ilma jätta. Kõik eelmiste statuutide ajal nende järele ~~tehtud~~ pärimiseks õigustatud isikutel oli vaid ainult lootus pärandile, mitte aga mingisugune nn, omandatud õigus, mille äramuutmise üheküpselt toimuda ei saa. See lootus võib neil isikuil pärandaja poolt ettevõetud staatudivahetusega

kaduma minna, mõeldav oleks küll siinkohal pärandaja uue statuudi poolt sellise in fraudem leges ettevõetud statuudivahetuse tühistamine, nagu see ka kord rahvusvahelises kohtupraktikas juhtunud on.

On aga ka laialt levinud seisukoht, mille järele eelmiste statuutide kehtivuse ajal kordasaadetud pärimisõiguslike aktide kehtivuse tuvastamiseks ka selle statuudiga arvestamist nõutakse, millise mõju all akti kordasaatmine toimus. Õigem oleks igatahes kõik eelmiste statuutide ajal ettevõetud aktide - nt. testament, pärimisleping jne. - kehtivust ainult kõige viimase statuudi järele otsustada, sest ainult sel on õigus määrata mida lugada kehtivaks või mitte. Eriti mõne varemaja statuudi ajal tehtud testamendi kehtivuse otsustamisel lähtutakse seisukohast, et see peab vastama selle statuudi eeskirjadele. Saksa seadusandlus, mis on lähemalt normitud statuudivahetusega seoses olevaid küsimusi, loeb ainsa õigussüsteemina kompetentseks viimase statuudi. Eesti - Saksa konsulaarkonventsiooni art. XVIII, §14, lõigil normib ka statuudivahetust, kusjuures on mõõduandvaks pärandaja viimane statuut, väljaarvatud testamendi vorm, mille üle ka endine statuut kompetentne olla võib.

§ 3. POSITIIVNE JA NEGATIIVNE
KONFLIKT. ORDRE PUBLIC. DROIT
DE PRÉLÈVEMENT.

I. a / Eelmises paragrahvis käsitledes üksikutes riikides kehtivaid positiivseid norme rahvusvahelise pärimisõiguse kohta, võisime konstateerida lahkuminevaid vaatekohti nendes normides. See erinevus toob paratamatult kaasa konflikte nende rakendamisel, milliseid eraldatakse kahte gruppi - positiivsed ja negatiivsed konfliktid.

Positiivne konflikt esineb siis kui kahe riigi seadused mõlemad nõuavad enda kohaldamist antud pärimisõiguslikku suhte lahendamisel. Nt. Saksa riigi kodanik sureb Taanis, omanud seal elukohta. Saksa konfliktnormide järgi on Saksa seadus see seadus, millele allub pärand, Taani reõ. normide järelle on aga Taani seadus kui pärandaja elukoha seadus mõõduandev. Seega mõlemad arvesse tulevad seadused nõuavad oma kohaldamist.

Ümberpöörduvalt - Taani riigi kodanik sureb Sakasamaal. Saksa konfliktnormide järelle tuleb rakendamisele pärandaja kodumaa seadus - s. o. Taani seadus. Taani õigus aga deklareerib, et pärand allub Saksa seadusele, mis on pärandaja viimase elukoha seadus. Kumbki õigussüsteem ei taha lahendada antud pärimisõiguslikku suhet - siin on meil tegemist negatiivse konfliktiga.

Positiivne konflikt omab tegelikult palju vähema tähtsuse kui negatiivne konflikt. Asjaolu, et mõne teise riigi seadus end ka kompetentseks loeb lahendama antud õigussuhet, pole tähtis teada asja lahendavale kohtunikule, kes on enamajoones seotud oma riigi seadusega. Seega jääb positiivne konflikt tihti täiesti nähtamatuks. Positiivse konflikti kohta annab selge näite Itaalia jurisprudents. Vaatamata Codic¹ civile art. 8 disp. prel. selgele eeskirjale pole Itaalia kohtupraktika siiski mitte järjekindel olnud tema rakendamisel, just siis kui pärandi kinnisvarad asuvad riigis, mille konfliktnormid näevad lex rei sitae kohaldamise. Lewald² tsiteerib mitme Itaalia kohtu otsuseid, kus kinnisvarade kohta käikv käivad pärimissuhted pole allätet Itaalia seadusele, vaid kinnisvarade asukoha seadusele, kuna puudub võimalus Itaalia seaduse elluviimiseks selles riigis, kus kinnisvarade suhtes kehtib lex rei sitae. Seega on, arvestades positiivse konflikti esilekerkimisega, Itaalia kohus loobunud oma normide rakendamisest teiste normide kasuks, millede jõud tugevam on see pärast, et nende elluviimine on riigi territoriaalvõimu poolt kindlustatud. Kahtlemata on seda laadi kohtuotsused elavaid

1/. Les successions légitimes et testamentaires, soit quant à l'ordre de succéder, soit quant à la mesures des droits successifs et à la validité intrinsèque des dispositions, sont réglés par la loi nationale de la personne de la succession de laquelle il s'agit, quelsque soient la qualité des biens et le pays de leur situation.

2/. Lewald lhk. 29, 30.

1/. selle kohtupraktika suurt tähtsust iseloomustab Fran-

vaielusi Itaalia juristide hulgas esile kutsunud. Enamus kalēmi
dub siiski arvamisele, et Itaalia kohtunik peaks ikkagi esi-
joones käima oma konfliktnormide järele. Küsimus, kas siis sel-
line otsus ka välismaal elluviidav olema saab ei tohiks kohtuni-
nikke huvitada.

Positiivse konflikti kõrvaldamise võimaluseks on ainult
konfliktnormide kodifitseerimine rahvusvahelises ulatuses.
Ülesanne, mille teostamiseks esialgu väljavaated puuduvad.

b/. Negatiivne konflikt on selle vastu palju enam tähele-
panu võitnud. Lahendada on püütud teda nn. Tagasisaate või
renvoi teooriaga, mis aga nagu Lewald tabavalt ütleb "peut
voler, mais non éviter."

Tagasisaate sai oma alguse kuulsas Forgo asjas¹, milles
see probleem esmakordselt lahendust nõudis. Tegelikult olid
kohtud jubamõnikord varemgi tagasisaadet kasutanud, kuid seda
mitteteadlikult enam-vähem. Omas täies ulatuses ja mõjus
pääses renvoi tunnustamisele Forgo asjas. Asi ise oli
järgmine: Baieri kodanik Forgo, elanud kauemat aega Prantsusma-
maal, kuid ilma et tal seal oleks olnud domicile, jättis muu
hulgas ka pärandina vallasvara. Kuna tal puudusid prantsusma-
seaduse järgi pärijad, siis kutsuti Code civil art. 768 põh-
jal domäänide valitsus pärijaks. Nüüd aga tõstsid vaidluse
Forgo Baieris elavad sugulased, kellel oli õigus pärida bai-
eri seaduse järgi ja palusid endid Prantsuse domäänide va-

1/. Selle kohtuprotsessi suurt tähtsust iseloomustab Fran-

litsuse asemel pärijaks kinnitada. Asja arutati korduvalt mitmes kohtuinstantsis kuni 1882 aastani, mil 28. veebr. kas-satsioonikohtu otsus asjale lõpu tegi ja järgmise tähele-panu vääriva motivatsiooni andis: prantsuse reõ. järele reguleerib käesolevat õigussuhet baieri seadus - viimane aga allutab välismaal elava baierlase pärandi tema tegelikule elukoha seadusele. Seega rakendades baieri seadust, saab koh-tunik saadetud tagasi prantsuse kohaldamisele. Viimast ko-haldades on kohtunik toiminud ka baieri seaduse kohaselt.

Alates sellest ajast on olnud elavad vaielused ren-voi probleemi üle. On olnud pooldajad - need väidavad, et kui ühe maa konfliktnormid antud õigussuhte allutavad teise riigi normidele, siis ei tule mitte üksi selle riigi mater-jaalseadusi kohaldada ilma sama riigi konfliktnormidega/mis võivad tagasisaata/, vaid koos konfliktnormidega. Vastased tahavad näha teise riigi seaduste rakendamist ilma tema konfliktnormideta, seega mitte lubades tagasisaadet. Ka riikide seadusandlused on kahel seisukohal, nt. Saksa lubab art. 27 EGBGB põhjal tagasisaadet, kuna Itaalia on sellele vastu. Teoreetikute poolt leiab renvoi rakendamise vastuseismist, praktika aga üldiselt pooldab tema rakendamist. Meie eel-mise näite juurde tagasi tulles - kui pärandab Taani koda-

kenstein lhk. 640: Mit diesem weltberühmt gewordenen Fall, dem Sündenfall des IPR, der seine wissend ~~wirdende~~ gewordēnen Jünger aus dem Paradies unschuldiger Theorie vertrieb, schliesst die erste Epoche in der Entwicklung des modernen Grenzrechts.

kodanik elukohaga Sakssamaal, siis rakendab saksa kohtunik oma riigi konfliktnormide kohaselt saksa seadust, sest Taani seadus saadab tagasi saksa seaduse kui pärandaja viimase elukoha seaduse juurde ning saksa seadusandlus aktsepteerib selle tagasisaate. Kui sureb Briti kodanik elukohaga Sak¹samaal, siis allub pärand saksa seadusele, kui sureb aga Briti kodanik elukohaga Itaalias, siis ei pärandata mitte itaalia seaduse järele, vaid inglise seaduse järgi, sest Itaalia seadusandlus ei tunne tagasisaate aktsepteerimist. Ka P.-A. Ühendriigid ja Schveits ei tunne renvoi aktsepteerimist.

Kui sureb nt. prantsuse kodanik elukohaga Saksamaal, siis tema personaalseaduse - prantsuse seaduse järgi - tuleb rakendada kinnisvarade suhtes nende asukoha seadust. Juhul kui nüüd viimased asuvad mõnes kolmandas riigis, siis saadab prantsuse konfliktnorm kohtuniku edasi selle kolmanda riigi seaduse juurde. Tegemist on meil sel juhul edasiisaatmisega, asjaolu millega ka rahvusvahelistes pärimisõiguslikkudes suhetes mõnikord arvestada tuleb.

Renvoi aktsepteerimine viib mõnikord omapäraste tulemustele. Nt. prantsuse kodanik pär~~ik~~andab kinnisvarasid Itaalias. Code civil art. 3 põhjal peab prantsuse kohtunik rakendama kinnisvarade asukoha seadust s.o. itaalia seadust. Viimane

1/. Tal peab seal olema legal domicil inglise mõiste järele. Legal domicil'i eeldamisel välismaal elavate inglaste suhtes, kui ta just pole seal sündinud, peab olema üsna ettevaatlik.

aga allutades pärandi - nii kinnis- kui ka vallasvara - pärandaja kodumaa seadusele, seega käesoleval juhul prantsuse, rakendab seega kogu pärandi suhtes prantsuse seadust - s.t. pärand allub tervikuna prantsuse seadusele. Vastupidirenvoi aktsepteerimine võib ka viia pärandi killustamisele. Nt. Saksamaal surnud prantslase pärand allub tervikna saksa konfliktnormide järele prantsuse seadusele, kui pärandaja kodumaa seadusele, viimane saadab aga kinnisvarade suhtes tagasi nende asukoha seaduse juurde. Saksa kohtunik aktsepteerides renvoi oma seaduse põhjal, rakendab seega kinnisvara suhtes saksa seadust, vallasvara suhtes prantsuse seadust, olgugi et kohtunik oma maa seaduse järele on maksev pärandi tervikluse põhimõtte.

II.a/. Teiseks segavaks elemendiks rahvusvahelises pärimisõiguses on nn. ordre public /Vorbehaltsklausel/. Selle all mõistame asjaolu, kus, olgugi et oma maa konfliktnormide järele tuleks rakendada välismaa seadust, seda siiski ei tehta põhjusel, et see välismaa seadus on vastolus lex fori õigussüsteemi põhiliste printsiipidega - nn. käskivate normidega. Millised on aga need käskivad normid - ordre public - normid, mis tingimata enda kohaldamist igal juhul nõuavad? Selles küsimuses ongi kogu asja raskuspunkt. Nende normide määramine oleneb igas riigis enam - vähem kohtuniku suvast. Ordre public on seega väga relatiivne ja veniv mõiste, mis igas riigis isesugune võib olla. Mis ühes riigis ordre pub-

lic'i põhjal mitte rakendatav pole, ei pruugi seda teises riigis mitte olla. Samuti on muutuv ordine public'i mõiste ka ajaloo vältel - mis ühel ajajärgul ordine public'i mõiste alla mahub, ei pruugi mitte alati selleks olla. Nt. Code civil art. 340 keelas otsimast paternité naturelle'i, koheldes seda ordine public normina, nõnda et hagi esitada selles asjas, olgugi et lubatud hageja kodumaa seaduse järele, polnud võimalik. Alates aga 1912 a. novembri seadusest on olukord teine - nüüd lubatakse vallaslapse juriidilist tunnustamist. Seega pole meil enam tegemist ordine public'i vastase normiga.

b/. Asjaolu, et ordine public mõiste nii relatiivne ja ebakindel on, on olnud ka üheks suureks takistuseks rahvusvahelise pärimisõiguse kodifitseerimiseks, nagu meile seda kujukalt Haagi konverentside tulemused näitavad. Alguses püüti ordine public'i ulatust määrata üksikute juhtude loendamisega. Lõpuks leiti, et selline loetelu pole siiski küllaldaselt täpne ega saagi seda olla ja ta asendati üldise vormeliga, mis lubas igal lepingosalisel riigil ise määrata juhud, mil tuleb rakendada oma maa seaduse normid väismaa seaduste asemel. Iga riik teatab siis sellest teistele lepinguosalistele, milliste asjaolude l tema konventsiooni kehtivuse ajal rakendab ordine public'i. Mõnedes riikides asutigi vastavate nimistute koostamisele, kuidet ka konventsioon ise ratifitseer-

rimata jäi, siis loeti ka see töö asjatuks ja loobuti, nõnda et olukord selles küsimuses endiselt ebakindlaks jäi.

c/. Tegelikult pole just praktikas ordre public'i l erilist suurt tähtsust olnud. Nt. leiaks ordre public rakendamist juhul, kui ühe riigi seaduse järele isiku sunnitööle mõistmisel ta tsiviilõiguslikult surnuks loetakse, siis teise riigi kohtud, mille seadusandlus ei tunne sellist instituuti, ei rakendaks esimese riigi õigust selles osas. Kui esimese riigi seaduse järele loetakse kloestrisse astumisel isiku pärand avatuks ning teise riigi seadus ei tunnusta seda, siis loobub viimane esimese riigi õiguse kohaldamisest selles osas, põhjendades seda ordre public'iga. Antwerpeni tsiviilkohus 1924 a. tühistas ühe sakslase testamendi, kus oli määratud legataarideks väljaspool abielu sündinud lapsed, sest selle vastu olevat Belgia tsiviilõiguse käskiv norm - vallaslaps ei saa oma isa pärijaks ega legataariks olla.

Ordre public'i rakendamise probleem kerkis esile veel N. Vene seaduste rakendamisel. Teatavasti eraldatakse N. Vene pärimisõiguses kaks ajajärku. Esimene - 24. aprilli 1918 dekreedist peale - ajajärk iseloomustatakse riigi ainuõigusega igasugusele pärandusele, kellegil teisel pole pärimisõigust. Teises ajajärgus - millele üleminek sündis järkjärgult, on juba teatavatel isikutel, kuid väga piiratud arvul õigus pärida teatava summa suuruses. Nii on pärimisõigus ainult alanejatel, abikaasal, ja neil isikuil, kes on töö-

võimetud ja vaesed ning olnud pärandijätja ülalpidamisel vähemalt üks aasta enne tema surma. Pärandvara väärtus ei tohi ületada /maha arvatud võlad / 10000 rubla, kõik mis üle selle langeb riigi omanduseks. Esimese ajajärgu tsiviilõigust ei rakendatud välisriikides, isegi mitte nendes riikides, kes olid N. Venet tunnustanud, sest need pärimisõiguslikud normid käisid teiste riikide ordre public'i vastu. N. Vene seaduste asemel kohaldati nende riikide oma seadusi. Prantsusmaal aga loeti tsaari Vene seadused edasi kehtivaks¹ endiste Vene emigrantide pärandusasjus: nende vallasvara suhtes kohaldati ex-vene tsiviilseadus, samuti ka testamendiga seoses olevates küsimustes. Teises ajajärgus on olukord juba teistsugune. Olgugi, et siingi normid hoopis erinevad teiste kultuurriikide vastavatest normidest, ei saa kohtunik enam täielikult jätta arvestamata N. Vene materiaalseadusi, vaid peab juba kaaluma, oma maa konfliktnormide kohaselt, milliseid vene norme ta rakendada võib, sattumata seal juures vastollu oma maa seaduse fundamentaalsete printsip põhimõtetega.

III.a/. Kolmandaks segavaks elemendiks rahvusvahelistes pärimisõiguslikkudes suhetes on kodumaalaste eelistamisõigus - nn. droit de prélevement, Bevorzugung der Inländer. Sel-

1/."On a ressuscité un cadavre législatif " öeldakse Genes' tribunaali motivatsioonis.

le õiguse põhjal on jällegi võimalik lex fori kasuks kohaldamisest kõrvaldada konfliktnormide järele õigusepoolest rakendamisele kuuluv väliõiguse seadus. Sihiks on kodumaalste eelistusõigusega heastada kahjud, mis neile osaks saaksid seeläbi, et rakendada tuleb välismaa õigus. Paljude riikide seadusandlused tunnevad selliseid norme. Aluse on andnud selleks Prantsuse 14. juuli 1819 a. seadus, millest sama suu norm on edasi läinud Belgia 1865 a., Hollandi 1869 a. seadustesse ja Argentiina ja Kolumbia tsiviilkoodeksitesse. Selle normi ajaloolises arenemises võime tähelepanna huvitava asjaolu. Algupäraselt polnud sellel normil mingi konfliktnormi iseloom, vaid jurists on ajajooksul sellest normist teinud konfliktnormi. Prantsuse revolutsioon oli kaotanud ius albinigii /droit d'aubaine/, kui feodalismist tuletatud õiguspõhimõtte. Droit intermediaire - s.o. revolutsiooniõigus tunnustas seega välismaalastele õiguse pärida ja parandada surma juhul. Napoleoni õigus pöördus aga tagasi ancien regime suunas, mitte küll uuesti droit d'aubaine'i sisse seades, vaid tehes välismaalaste võime parandit omandada sõltuvaks vastastikkusest teiste riikidega /art. 726 ja 912). 14. juuli seadus aga muutis omakorda need kaks Code Napoleoni artiklit. Samal ajal aga ei tunnustanud terve rida riike välismaalaste täielist üheõiguslust pärimises omamaa-

1/."Les articles 726 et 912 du code civil sont abrogés/: en conséquence les étrangers aurent le droit de succéder, de

lastega, nagu seda ka inglise õiguse järele oli. Selliste riikide vastuloodigi järgmine norm: "Dans les cas de partage d'une ^{même} succession entre des cohéritiers étrangers et français ceux-ci prélèveront sur les biens situés en France une portion égale à la valeur des biens situés en pays étrangers dont ils seraient exclus à quelque titre que ce soit, en vertu des lois ou coutumes locales." Siit saigi aluse kodumaalaste eelistusõiguse instituuat.

b/. Jurisprudents on sellise prantslaste eelistamiseõiguse rakendamise kaugemale läinud kui see seadusandja soovides oli. Lewald toob klassilise näite: itaallane, kelle tegelik elukoht on Prantsusmaal, kelle varandus osalt Itaalias, osalt Prantsusmaal on, sureb, jättes ainsateks pärijateks oma prantslasest venna ja itaallase isa. Itaalia seaduse järele, mis Prantsuse konfliktnormide järele on kompetentne kogu valdasvara ja Itaalias asuvate kinnisvarade suhtes, pärib kumbki pool pärandist. Prantsuse seaduse art. 748 ja 749 järele oleks vennal aga õigus kolm veerandile pärandist. Kas tuleb nüüd rakendada prantslasest venna kasuks eelistusõigust? Käies sea-

disposer et de recevoir de la même manière que les Français, dans toute l'étendue du royaume."

2/. vt. Lewaldi juures lhk. 48 ja 49 - seaduse ettevalmistavate tööde ja Boissy d'Anglas rapporti refereerimist.

3/Lewald, lhk 49.

2/. vt. § 2, lk 15 märkus 1.

duse mõtte järele, siis ei tuleks seda teha, kuna vend pole mitte kõrvaldatud pärimisest, vaid ta pärib itaalia seaduse kui pärimisstatuudi järele sarnaselt itaalia seadusega, olgugi et see osa on väiksem sellest, mis talle prantsuse õiguse järele saada oleks. Vaevalt on meil sel juhul tegemist prantslase ebaõige kohtlemisega võõra seaduse poolt. Peame ka silmas pidama, et prantsuse konfliktnormide järele äli pärimisstatuudiks itaalia seadus. Vastupidiselt sellele arvamisela on prantsuse kohus asunud arvamisele, et antud juhul tuleb rakendada droit de prélèvement' - prantslasest venna pärandiosa suuruse arvestamisel loetakse itaalia seadus mitte rakendamisele kuuluvaks, vaid osa määramine sünnib prantsuse järele. Õigusega märgib Lewald, lhk 51 selle kohta "l'interprétation donnée a cette loi du 14 juillet 1819 par jurisprudence ne correspond pas aux principes généralement adoptés en droit international privé français.

c/. Saksa BGB EG art 25, lõige 2 sihiks on samuti omamaalaste eelistamine ¹. Selle eeskirja praktiline tähtsus on aga olnud minimaalne. Ka Brasiilia uus tsiviilkoodeks oma art. 14 tunneb kodumaalaste eelistusõigust. ²

1/. Ein Deutscher kann jedoch erbrechtliche Ansprüche geltend machen, wenn sie nur nach den deutschen Gesetzen begründet sind, es sei denn, dass nach dem Rechte des Staates, dem der Erblasser angehörte, für die Beerbung eines Deutschen, welcher seinen Wohnsitz in diesem Staate hatte, die deutschen Gesetze ausschliesslich massgebend sind.

2/. vt. § 2, IV §. lhk. 15 märkus 4.

Eesti tsiviilõigus ei tunne kodumaalaste eelistusõigust. Ainult Eesti - Saksa konsulaarkonventsioonis art. XVIII, 1 lõike, 2 lause näeb ette eelistusõiguse kodumaalastele: "siiski on selle riigi kodanikkudel, kelle territooriumil püüandus asub, õigus oma riigi seaduste alusel pärimisõigustlike nõudmistega ka siis esineda, kui need ainult nende seadustega põhjendatud on." Teised Eesti poolt sõlmitud konsulaarkonventsioonid ei tunne sellist reservatsiooni oma riigi kodanikkude kasuks.

Haagi konventsiooni art. 5 järele on välismaalased täiesti üheõiguslikud sisemaalastega, seega näeb konventsioon enese sihina igasuguse kodumaalaste eelistusõiguse kaotamise.

§ 4. S E A D U S J Ä R G N E P Ä R I M I N E .

I. Alguses oli vaid seadus üks, mis määras pärimisõiguslikud suhted, hiljem anti pärandajale võimalus seaduses ettenähtud piirides oma varanduse kohta korraldusi teha surma puhuks. Seega kujutab testamentaarne pärimine vaid erijuhtu seaduslikust pärimiskorrast - pärandajal on vabadus vaid selles ulatuses, milles seadus seda talle võimaldab. Kuna seega seadusjärgne pärimine üldisem on, siis käsitleme ka peatüki all seadusjärgsest pärimisest neid küsimusi, mis ka testamentaarse pärimiskorra juures esinevad.

II. a/. Pärandi avamise määrab pärimisstatuut - s. o. seadus, mis valitseb antud pärimisõiguslikku suhet. Kui pärandist osa vara allub mingile teisele seadusele - eristatuudile, nagu kinnisvarad lex rei sitae'le - siis on viimane selleks seaduseks, mis määrab kas antud ~~pärandi~~ pärand tuleb avatuks lugeda või mitte. Seega võib juhtuda, et üldstatuudi järele pärand avatuks loetakse, eristatuudi järele ta seda aga ei ole. Esineda saab see muidugi mitte pärandijäta surma korral, mis tingib iga seaduse juures tingimata pärandi avamise, vaid juhul, kui seadus presummeerib teadmata kadunuks jäänud isku surma või ka mõnel teisel juhul. See nähe pole muidugi sugugi tervitatav, kuid paratamatu niikauga, kui vastavad eraõiguslikud normid riikide vahel erinevad on.

b/.Kõige tavalisemaks pärandi avamise põhjuseks on surm, see on fakt, mis igas riigis pärandi avamist põhjustab. Kui isik on surnud ühes riigis, siis loetakse ta selle fakti põhjal surnuks ka igas teises riigis. Teine asi on kui on tegemist teadmata kadunud isiku surnuks tunnustamisega. Siin, nagu nägime, on võimalikud konfliktid. Lahenduse annab aga igal juhul seadus, mis on kutsunud valitsema antud pärimisõigusliku suhet - pärimisstatuut. Samuti määrab ka pärimisstatuut ka teised pärandiavamise eeldused - nt. tsiviilne surm mingi karistuse tagajärjel, konkursi avamine, kloostrisseminek. Kui pärimisstatuudi järele need faktid pärandiavamise eeldusteks olla saavad, siis võivad nad põhjustada pärandi avamist. Siinjuures võib aga veel esile kerkida lisaküsimus ordre public'i näol. Riik, kelle seadusandlus ei tunne nt. kloostrisse minekuga pärandi avamist, ei saa seda ka igakord tunnustada - seega taganeks sel juhul välismaine norm lex fori ees, kui avalikku korra ja heade kommete vastane norm.

III.a/. Järgmine lahendatav küsimus on: keda kutsutakse pärijaiks ja kes on selleks võimelised? Milline seadus määrab rahvusvahelistes õigussuhetes - s.o. suhetes, mis ühe riigi seaduseandluse piiridest väljaulatuvad - need isikud kindlaks?

Peame kõige päält silmas pidama vahetegemist: kes on kutsutud ja kes on selleks võimelised. Pärimisstatuut - olgu ta

siis üldstatuut või eristatuut, määrab isikud, kes on kutsutud pärijaiks. Võime pärandit vastu võtta - s.o. pärija olla määratakse aga sellevastu hoopis seaduse poolt, mis on pärimistatuudi poolt pärijaks kutsutud isiku personaalstatuudiks. Kui viimane ei anna isikule võimet olla pärijaks, siis on selge, et antud isik ei saa olla pärijaks, olgugi et pärimisstatuut~~id~~ teda selleks kutsuda võib. Seda vahetegemist peab tingimata silmaspidama - esineb ju isegi, eriti just mõne prantsuse autori¹ juures, kirjanduses seisukohti, mis ei taha tunnustada erinevust nende kahe nähte vahel. Nii on mõne autori järele oluline ainult pärimisstatuut, teiste järele aga jälle mõlemad kumulatiivselt. Need seisukohad on aga kõik valed. Frankenstein ütleb nende kohta: Für die Kumulierung gilt: "sie würde das Erbrecht praktisch aushöhlen und es auf Fälle beschränken, in denen das Recht des Erblassers und des Berufenen übereinstimmen. Auch die alleinige Berücksichtigung des Erbstatuts ist nicht möglich: man kann nicht Personen erben lassen, die nach ihrem Personalstatut gar nicht vorhanden oder doch nicht fähig sind, von Todes wegen zu erwerben."²

Eelpool toodud seisukoht on loodud teooria ja kohtupraktika keostööl. Positiivses normistikkudes puuduvad eeskirjad, võime vaid leida siin-seal üksikuid eeskirju, mis pealegi tihti ei vasta meie eelpool toodud seisukohale, nt. Saksa - austria

1/. vt. selle kohta Frankensteinini juures lhk. 359

2/. Frankenstein, lhk 359. Samuti Lewald lhk. 54 jj.

pärimislepingu §1¹, mis kumuleerib pärimisstatuudi ja personaalstatuudi, samuti Poela seaduse art. 28, lõige 2.

Haagi konventsioonis pole see küsimus üldse käsitlemist leidnud, juttu on küll pärijaks kutsumisest, mis allub pärimisstatuudile, kuid võimest pärijaks olla pole midagi räägitud.

Pärimisstatuut on seega seaduseks, mis kutsub isikud pärima. Siinjuures peame vahet tegema füüsiliste ja juriidiliste isikute vahel.

b/. Pärimisstatuut kutsub pärijaiks teatud kategooriad füüsilisi isikuid, kusjuures tingimuseks on, et nad oleksid elus olnud vähemalt pärandaja surma ajal. Teatavasti võib aga ka pärijaks olla nasciturus, ja isegi mõne seadusandluse järgi lapsed, kes nt. testamendi tegemise ajal pole eostatud, kuid kes hiljem - testaatori surma ajal aga elavatena eksisteerivad/Itaalia tsiviilkoodeks art. 764, 1.2/. Kas selline tulevane õigussubjekt pärijana esineda saab otsustab muidugi pärimisstatuut, kuid kas see nasciturus või nendum conceptus ka juriidiliselt eksisteerib, seda otsustab viimase personaalstatuut.

Pärimisstatuut määrab isikute kategooriad, keda kutsutakse pärima, nt. seaduslikud lapsed, abikaasa, sugulased, vallaslapsed. Mida nende kategooriate all mõista, määratakse ka pä-

1/. §1, lõige 1, 2. lause: Die Angehörigen des einen Staates, die in dem anderen Sttate erbrechtliche Ansprüche erheben, müssen nach dem Heimatrecht des Erblassers und nach ~~dem~~ ihrem

rimisstatuudi poolt s.t. milliseid lapsi ta nt.vallaslasteks loeb jne.Kes aga üksikult nendesse kategooriatesse kuulub,määratakse selle seaduse poolt,mis valitseb selle isiku perekonnaõiguslikke suhteid - tema abielu,adoptiiv jne vahekorda.Kui isik selle seaduse - abielustatuudi,adoptiivstatuudi jne järele antud isikute kategooriasse kuulub,siis on ta seega pärimisstatuudi poolt pärijaks kutsutud.Kas ta aga võimeline on pärijaks saama,määratakse tema personaalstatuudi poolt - s.o. seaduse järgi,millele allub tema õigus- ja teovõime määramine.Kuid leidub ka teistsuguseid seisukohti tegelikult kvalifikatsiooniküsimises:nt. küsimuses vallaslaste legitimatsiooni kohta anglo-ameerika kohtupraktis ei arvesta mitte seda õigussuhet valitseva seadusega,vaid vaatab kas antud legitimatsioon inglise rep. ameerika seadusele vastab,Prantsusmaal küsimuse arutamisel kas prantsuse-india seaduste järele ettevõetud adoptatsioon on samajõuline prantsuse seaduse omaga,loeti selline adoptioon kehtetuks,kuna pärandajal ka seaduslikke lapsi oli - seega toimus sel juhul kvalifikatsioon prantsuse seaduse, mitte aga india seaduse kui adoptiivstatuudi järele.

eigenen Heimatrecht erbfähig sind sein."Frankenstein ütleb see eeskiri on "nach Form und Inhalt verunglückt" lhk 392. Meie positiivses normistikus pole mingeid eeskirju pärijaks kutsumise ega pärimisvõime kohta.

1/.Frankenstein,lhk.365.

Kui kaugemale sugulaste astmete ja põlvede arvestamisel minna tuleb, määratakse ka pärimisstatuudi poolt.

Erilist tähelepanu väärrib veel vallaslaste pärimisõiguslik seisund ja küsimus kas ja kui suures ulatuses nende kasuks testida lubatud on. Pärimisstatuut määrab siin ulatuse, milles vallaslaps kas oma isa või ema suhtes pärida saab. Kuid kuna selles küsimuses seisukohad riikide seadusandlustes väga lahkuminevad, võib siin sageli juhtuda, et pärimisstatuut rakendamist ei leia kui avaliku korra ja heade kommete vastane, mis eriti romaani maades - kus vallaslaste suhtes h¹uga karmimad seisukohad on - rakendamist leiab. Saksa tsiviilseadus nt. lubab vallaslast pärijaks nimetada, itaalia seadus ei luba seda aga mitte. Juhul kui nüüd saksa kodanik oma itaallasest vallaslapse pärijaks nimetab, võib kergesti juhtuda, et itaalia seaduse käskivate normide pärast - ordre public - ei lubata vallaslast pärida oma isa järele.

Kui pärimisstatuudi järele on kutsutud abikaasa pärimisele, siis tavaliselt otsustab abielustatuut abielu seaduslikusse küsimuse, samuti ka abielulahutuse küsimuse. Kuid võimalik on ka teistsugune lahendus, kus abielu seaduslikkuse küsimuse otsustamine pärimisstatuudi järele sünnib. Muidugi pole küsimusel tähtsust, kui pärimisstatuut ja abielustatuut kokku langevad omis eeskirjus. Küsimuse otsustamine, kas abikaasal üldse pärimisõigust on, tähendab kas teda saab päri-

jaks kutsuda, kuulub igal juhul pärimisstatuudile. Nt. näeb prantsuse ja itaalia seadusandlus abikaasale, juhul kui ta lastega konkureerib pärandi jagamisel ainult vilikasustuse õiguse ühe pärandi osale, mõnede õigussüsteemide järel on abikaasal nõudeõigus pärandi suhtes ega pole üldse pärimisõigust.

Ka jus representationes määratakse pärimisstatuudi poolt. Selle järel nähtub, kuidas siis toimida tuleb, kui pärimisele kutsutu enne pärandi vastuvõtmist sureb - kellel on siis õigus teda ^{en}represteerida, kas need, kellel selleks õigus on, seda põlvede kaupa või üksikult teevad jne.

Pärimisstatuut võib ka mõnedele üksikutele isiku^{ikute} kategooriatele keelata pärijaks olla, nt, mõnede riikide seaduste järgi ei saa testaator sellele arstile ega vaimulikule¹, kes teda enne surma ravitses ja tema eest hoolitses, mitte midagi määrata. Samuti on ka mõnes riigis keelatud eestkostjale, õpetajale ja notarile², kelle juures testament tehtud või hoiule antud, midagi testida. Pärimiskeelu ulatus ja isikud, kes selle keelu alla langevad määrab ainkult pärimisstatuut kindlaks, teised statuudid siinjuures - ka mitte nende isikute personaalstatuut - arvesse ei tule.

c/. Juriidilisi isikuid võib ka pärijaks kutsuda. Pärimisstatuut kutsub juriidilised isikud pärimisele, kas see juriidiline isik ka tegelikult pärandit vastu võtta saab, ot-

- 1/. Prantsuse, hollandi, portugali, hispaania ts-koodeksid.
- 2/. Notarile keelavad Saksa, Schweitsi, itaalia, hisp. ja

sustab statuut, mis tema enda üle valitseb - s.o. juriidilise isiku personaalstatuut. Pärimisstatuut määrab ka, kas saab pärijaks olla juriidiline isik, kes pärandi avamise monendil ei eksisteerinud - nt. testamendiga loodud sihtasutis. Mõnes riigis tunnustatakse - vastupidiselt füüsilistele isikutele, kelle õigusvõime kaasajal igalpool tunnustust leiab - juriidilisi isikuid ainult teatud lisatingimuste olemasolul. Nii võib juhtuda, et üks ja seesama juriidiline isik olles selleks oma kodumaal, on seda ka teises riigis, kuid pole seda enam kolmandas riigis. Nt, Hispaania kirikukogudused moodustab hispaania seaduse järele juriidilise isiku, saksa seaduse järele on ta samuti täieõiguslik juriidiline isik, prantsuse seaduse järele pole ta aga seda mitte. Selge on, et selline juriidiline isik saab olla pärijaks kutsutud ainult siis, kui ta ka pärimisstatuudi poolt täieõiguslikuks tunnustatud on. Järelikult ei saa too hispaania kirikukogudus juhul, kui pärimisstatuudiks on prantsuse seadus, mitte pärijaks kutsutud olla, sest prantsuse seadus ei tunnusta teda jur. isikuks. Küll saaks ta seda saksa seaduse pärimisstatuudiks olles, sest saksa seadus tunnustab teda jur. isikuks. Ka teiste riikide, riigipeade, paavsti jne. pärimisele kutsumine oleneb täiel määral pärimisstatuudi normidest.

hollandi tsiviilkoodeksites.

d/.Paljude riikide seadusandluste järele on isikud, kes müüdu oleksid täieõiguslikud pärijad, pärimisõigusest ilma jäetud seepärast, et nad mingil põhjusel pärandijätja suhtes pärimiskõlbmatud on. Kvalifikatsioon toimub siin ka igal juhul pärimisstatuudi poolt - kui viimane leiab, et pärimisele kutsutav isik mingil põhjusel pärimiskõlbmatu on, siis jätab ta selle isiku lihtsalt pärijaks kutsumata. Muidugi võib ka sellise isiku personaalstatuut ette näha, et see isik pole võimeline pärima seepärast, et ta mingil põhjusel või vahekorra olemasolul pole kõlbuline pärandit vastuvõtma, kas kõlbmatuse põhjus kohtulikult - nagu Saksa - või palja fakti konstateerimisega kindlaks tehtav on, oleneb omakorda jälle pärimisstatuudist.

e/.Mõne riigi seadusandluse järgi on pärijal võimalus antud pärandaja eluajal loobuda pärandist. Pärimisstatuut otsustab, kas ja kuidas on võimalik pärandist loobuda ja kuidas see loobumine muudab edaspidist pärimiskorda. Loobuja personaalstatuudil pole siinjuures mingit tähtsust. Itaalia kohtud nt., olgugi et itaalia seadus ei tunne pärandist loobumist, on korduvalt tunnustanud pärandist loobumist, mis on on sündinud mõne võõra seaduse pärimisstatuudiks olles - üks itaallanna loobus taani seaduse pärimisstatuudiks olles, üks austerlane loobus Itaaliast asuvast kinnisvarast austria seaduse pärimisstatuudiks olles. Mõeldav oleks siin ol-

nud ordre public'i kasutamine - s.t. selline pärandist loobumine vastukäivaks lugeda itaalia tsiviilõiguse süsteemi põhimõtetele ja seega nimetat pärandist loobumiselepingud tühistada.

Pärimisstatuut otsustab ka pärandist loobumise lepingu ulatuse ja vormi. Ka positiivses normistikkudes on meie eelpool toodud seisukoht tunnustust leidnud, nii näiteks Tsehho-Slovakkia tsiviilkoodeksi projektis §48.¹

IV.a/. Senini käsitlesime ainult küsimust, kes on kutsutud pärijaks. Pärimisstatuut on selleks seaduseks, mis määrab millised isikud - füüsilised, juriidilised või "ein anderes Etwas" pärijad olla saavad. Nüüd peame aga vaatlema, kas need isikud, keda küll pärimisstatuut pärijaks kutsub, ka juriidiliselt eksisteerivad ja seega võimelised on pärandit või selle osa vastu võtma.

b/. Selleks, et pärimisele kutsutu ka tõeliselt pärijaks saab, on vajalik, et ta vähemalt pärandi avamise momendil elus oleks olnud. Elusolemine on aga fakti küsimus, milles vaevalt vaieldusi ja eriseisukohti üksikute riikide seadusandluste vahel olla saab. Kas aga nt, vastsündinu laps, selleks et õigussubjektiks - pärijaks - saada elujõuline või nagu näiteks

1/. Les contrats de renonciations à succession seront jugés d'après la législation de l'Etat auquel le défunt appartient au moment de sa mort.

hispaania tsiviilseaduse järele teatud aja elanud peab ole-
ma¹, otsustab see õigussüsteem, mis personaalstatuudina lapse
õigusvõimet määrab või määranud oleks. Varemini valitses teo-
riiss seisukoht, mille järgi selle küsimuse otsustamine ka
pärimisstatuudile allutati. Zitelmann vaidleb elavalt selle
seisukohale vastu: "Wenn das Kind nach dem Erbstatut erben
kann, nach seinem eigenen Recht aber nicht, weil es nicht als
lebend gilt, so erbt es zwar, kann aber das Ererbte nicht wei-
ter² erben." "den Schätzen wird, welche diese imaginäre Persön-

Ka, nagu juba eelpool pärandi avamise juures märkimise,
tekkivad konfliktid juhul, kui pärijaks kutsutavaks on isik,
kelle surm pole faktiliselt mitte kindlaks tehtav, vaid mi-
da eeldatakse. Teatavasti lähevad küsimuses, millised tingi-
mused vajalikud selleks riikide seadusandlused ~~lakix~~ lahku,
kuna mõnedes tsiviilkoodeksites puudub üldse teadmata kadu-
nu surnuks tunnustamise instituut. Kas nüüd antud isikut sur-
nuks tunnustada resp. teadmata äraolijaks loetakse, otsustab
selle isiku personaalstatuut. Sealt saame vastuse, kas päri-
misstatuudi poolt pärimisele kutsutu saab veel olla pärijaks
või mitte. Ka siin on selle seisukoha kõrval ka teisi seis-
kohti. Nii vastab Lewald küsimusele, kas pärimisstatuut või

1/. Hispaania tsiviilkoodeksi art. 30 järele peab laps peale
ema hüst lahutamist elama vähemalt 24 tundi, alles selle aja
möödumisel tunnustatakse ta õigussubjektiks.

plukorda. Pea iga õigussüsteemis on olemas isiklik erivõime, mis
üheteisele risti vastuvõetav arvamus. See kõik näitab, kui
härjalt tarvilik on kodilikuõiguste ühtlustamine.

personaalstatuut: "A notre avis, c'est la loi successorale qui l'emporte, car C'est elle qui, en créant la vocation successorale, doit décider si la condition de l'existence de l'absent au moment de la mort du de cuius peut être considérée comme étant donnée en vertu d'une présomption". Sellele Lewaldi ~~se~~ seisukohale vaidleb Frankenstein vastu, lhk382¹: Wenn aber das Erbstatut weder die Todeserklärung noch einen Ersatz dafür kennt, dann erbt ein für tot erklärter Deutscher muhter weiter, Was aus den Schätzen wird, welche diese imaginäre Persönlichkeit anhäufen mag, bleibt dunkel, wenn man sich nicht entschliesst den Toten Jahrzehnte nach seinem Ende eines unmotivierten Aktentodes ~~zu~~ sterben zu lassen."

Kommorientide probleem on ka üheks, milles positiivsete õigusnormide seisukohad lahkuminevad on. Samuti on ka reõkohta probleemi - millise õigussüsteemi järele seda küsimust lahendada tuleb, väga palju erinevaid seletusi teoorias antud. Tegelikult pole vaatamata nii sagedastele masskatastroofidele raudteedel, veel ja õhus, kohtupraktikal võimalusi olnud antud probleemiga tegutseda. Mõne riigi - nt. Saksa, Hollandi, Schveitsi seaduse järele loetakse vastupidise tõenduse puudumisel ühises õnnetuses surmasaanud ühel ajal surnuks, teis-

Ex lib. univ. Tart.

1/. Neist kahest erinevast seisukohast, millele mõlemale ka tegelikust kohtupraktikast vastavaid kohtuotsusi leida võime, näeme väga reljeefselt reõ. teooria vallas valitsevat olukorda. Pea iga küsimuse kohta võime leida erinevaid, tihti üksteisele riõti vastukäivaid arvamusi. See kõik näitab, kui äärmiselt tarvilik on konfliktnormide ühtlustamine.

tes - nt. Prantsuse, Belgia ja ka Eesti seaduste järele kon-
st-
rueritakse kunstlik üleelamise järjekord põhinedes siis
hukkunute vanadusele või ka soole. Oletame nüüd, et kaks isi-
kut - A ja B, kes üksteise suhtes pärijaiks saavad olla,
kuid kelledest kumbki ise õigussüsteemile allub, ühises õnne-
tuses surma saavad, Millise seaduse järele tuleb nüüd otsus-
tada, kumb neist varem suri või surid nad üheaegselt ja kui-
das see mõju ~~va~~ avaldab pärimisekorrale. Nende surmaga loe-
takse pärand muidugi avatuks mõlemi suhtes mõlema riigi sea-
duste järele. Kas aga nt. B temaga ühises õnnetuses surnud A
pärijaks olla saab, otsustab pärimisstatuut, see on õigussüs-
teem, mis A. surma läbi avanud pärandi üle valitsema kutsutud
on. Samuti ümberpöörduvalt, A. saab B pärijaks ainult siis olla
kui B pärimisstatuudi järele ta kauem elavana B-st loetakse.
Muidgi, tuginedes meie eelpool toodud seisukohale, otsustab
omakorda pärimisele kutsutu personaalstatuut, kas ta on või-
meline järgima kutsumisele. Kui tema oma personaalstatuudi
järele varem surnuna koheldakse, siis tõenäoliselt oleks tal
vaevalt õigus pärida B järele. Kogu sellel arutlusel on
aga senini vaid teoreetiline tähtsus olnud, kuna tegelikust
kohtupraktikast puudvad näited.

Lõppeks, kokkuvõttes veelkord meie ellpool toodud sei-
sukohti peame ikka toonitama, et üksikute maade kohtud ka
tihtipeale hoopis teiste seisukohtade järele käinud on, kui

see meie seisukohtade järgi õige oleks olnd. Nii asendata^ukse tihti ainuõigetna näivad lahendused põhjusel, et nad põhinevad mingi välismaisele seaduse normile siseriigi normidele põhjensvate otsustega. Nähe, mis pole sugugi soovitav rahvusvahelise läbikäimise ühtluse ja kindluse seisukohast.

c/. Juriidiliste isikute pärimisele kutsumiseks ja pärandi vastuvõtmiseks, nagu seda juba osalt eelpool nägime on vaja kaks tingimust: nii pärimisstatuudi kui ka juriidilise isikupersonaalstatuudi järele peab meil tegemist olema õiguspärase juriidilise isikuga. Iga riigi seadusandlus määrab, millised need tingimused on, et juriidilised isikud eksisteeriks id seadusele vastavalt ja milliste tingimuste olemasolul tunnustatakse välismaisi juriidilisi isikuid. Inglise õiguse järele aga pole jur. isiku pärimisvõimeks veel küllaldane, et antud isik õigussubjektina eksisteeriks, vaid vastavalt inglise õiguse nõuetele saab juriidilinke isik õiguslikust käibest ainult selles ulatuses osavõtta, millises selle jur. isiku enda põhikiri luba annab. Järelikult - inglise, sarnaselt ka ameerika jur. isik saab pärandit vastu võtta ainult siis, kui ta põhikiri seda sõnaselgelt lubab. Selle kohta kujukas näide: legaat, mille sisuks olid kinnisvarad p-A. Ühendriikide kasuks, tunnistati kohtu poolt kehtetuks, põhjendusel, et Ühendriikide põhiseadus ei nägevat ette kinnisvarade omandamist pärimise teel.

Kuigi juriidiline isik põhimõtteliselt pärimisõigust

omab, on teiselt poolt jälle terve rida teisi kitsendusimis selle õiguse teostamise tihti problemaatiliseks teha võivad. Need kitsendused kuuluvad ka sagedasti avalikõiguse valdkonda. Tuntumaks kitsenduseks on juriidilise isikule langenud pärandi vastuvõtu ärarippuvaks tegemine valitsuse nõusolekust, mida tavaliselt põhjendatakse poliitiliste motiividega.

d/. Pärimisele kutsumine kui ka isiku võime pärandit vastuvõtta, võib muutuda statuutide vahetusel. Nt. munk, kes oma endise statuudi järele polnud võimeline pärima, saanud seega teise riigi kodanikuks, kelle seadusandlus ei tunne munkade pärimisõiguse kitsendamist, saab seega võime pärijaks olla. Abikaasa^a pärimisõigus oleneb sellest kas nendel abielu on seaduspärane või mitte. Kui abikaasad oma riikkondsust vahetavad, võivad nad oma eelmise riigi seaduse järele mitteseadusliku abielu seaduslikuks teha.

V.a/. Paljudes õigussüsteemides on testatori^{ty} tahte teele piirid tõrmatud selles mõttes, et ta oma varandusest osa peab jätma seaduslikele pärijatele. Seda seaduse poolt reserveeritud osa seadusjärgsetele pärijatele nimetatakse sundosaks. Mõned - Prantsuse Code Civil eeskujul - lubavad pärandajal ainult ühte osa oma varandusest - nn. quotité disponible - testeerida, ülejäänul^{seadulikul} osa peale on^{seadulikul} pärijad õigustatud, kui just mitte erilised olukorrad ei põhjusta täielist testatori tahtevabadust. Saksa õigus jätab testatorile täie vabaduse pärija nimetamiseks, seaduslikule pärijale antakse

väärtuse
vaid nõudeõigus seaduses ettenähtud osapeale. Meie tsi-
viilõigus ei tunne üldse mingit sundosa instituuti; välja-
arvatud kitsendus päritud vara edassipärandamise kohta, jä-
tab meie õigus testatõrile vabaduse korralduste tegemiseks
surma puhul. Anglo- saksi maade õigus ei tunne ka mingit
testatõri tahtevabaduse kitsendamist. Lahkumineku üksikute
riikide seadusandlustes võivad olla veel sundosa suures
ja nende isikute määramises, kes on õigustet saama sundosa.
Nii saksa, sarnaselt ka itaalia ja schveitsi seadus loevad
sundosa saajate hulka abikaasa, prantsuse õiguse järele po-
le ta seda mitte.

Õigus sundosale määratakse pärimisstatuudi poolt, kuna
sundosa saaja personaalstatuudil pole mingit tähtsust. Kui
viimane nt. ei tunne üldse sundosa instituuti, siis sellegi
peale vaatamata loetakse ta sundosa pärijaks. Nii on ingli-
se emale korduvalt määratud sundosa oma välismaalasega abi-
ellunud tütre - seega teise riigi kodanikuks saanud -
pärandist välismaa seaduse järele, vaatamata et inglise tsi-
viiseadus ei tunne sundosa, ja seda korduvalt inglise koh-
tute eneste poolt teisel poolt ei saa jälle nt. itaalia
abikaasa mingit sundosa Prantsusmaal asuma pärandi suhtes,
sest prantsuse õigus ei tunne abikaasa õigust sundosale, ol-
gugi et itaalia enese õiguse järele tal õigus selleks -
sundosa saamisele surnud abikaasa varast - ettenähtud
on. Kui pärand allub mitmele eri õigusrežiimile, siis otsus-

tatakse iga osa kohta sundosa saatus iseseisvalt - kinnisvarade kohta määratakse sundosa lex rei sitee järele. Eelpool toodud meie seisukoht on nii teoorias kui ka praktikas pea ükmeelset tunnustamist leidnud.

b/. Sundosade arvutamisel tõuseb järgmine uus küsimus: kas tuleb sundosa saajal pärandijätja poolt viimase eluajal juba tehtud kingitused maha arvata või mitte? Vastuse sellele küsimusele annab jällegi ainult pärimisstatuut. Viimane määrab missugustel tingimustel need kingitused saaja sundossa arvestada tulevad. Lihtne on küsimus juhul kui pärimisstatuut selgelt antud küsimust reguleerib, raskem on aga lahenduse andmine juhul kui arvestatakse pärandijätja tahet, eeldades et viimane vastupidiste tõenduste puudusel, ei ole soovinud muuta pärijate ühevõrdsust - nagu see seadusandluste juures, mis põhinevad rooma õigusele, on. Sel juhul ei aita meile üksi pärimisstatuudist, vaid peame ka arvesse võtma küsimuse otsustamisel, kes on kingitused saanud ja mis tingimustel nad kingitused saanud on, samuti peame ka arvestama igal juhul õigussüsteemidega, milliste mõjupiirkonnas kingitused toimunud on.

1/. Lewaldi juures lhk 82 ja 83 on toodud kaks näidet: üks itaalia kohtu otsus Egiptuses elava türklase, hiljem itaallase, poolt tehtud kingituste kohta oma poegadele, teine kuulus, umbes 30 aastat kestnud Hispaania kuninganna Marie-Christine varanduse likvideerimise asi prantsusmaal asuva varanduse kohta, mis mõlemad näitavad kujukalt selle küsimusega seoses olevaid raskusi.

VI. Kui su^erb isik jätmata pärijaid, milline on siis tema pärandi saatus? Riikide seadusandlused korraldavad antud juhtu enam-vähem sarnaselt: riik või mõni teine kollektiiv saab pärandi omale. Ainult küsimuse otsustamisel - millisel alusel - lähevad riikide seadusandlused lahku. Üks osa õigussüsteeme tunnustavad riigi pärijaks sarnaselt teiste pärijatega, teised aga loevad riigi pärijateta pärandi omandajaks tema suveräänsusest tuletatud okkupatsiooni õiguse põhjal. Näiteks Prantsuse seadusandluse järgi kuuluvad vaibepärandid riigile viimase suveräänsusest tuletatud regaalõiguse põhjal, tähendab tegemist on okupatsiooniga mitte pärimisega. Viimasel ajal on ka siin märgata rohkem poolehoidu põhimõttele, mille järele riik ei oma mitte okupatsioonioõigust vaibepärandile, vaid asub pärija juriidilisse positsiooni sarnaselt iga teise pärijaga¹. Riigi õigus jure hereditatio on tunnustust leidnud nt. Saksa BGB-s, Schveitsis ja ka meie BES asub samal seisukohal. Nende järele riik loetakse pärijaks ühel alusel teiste pärijatega, tal on samad õigused ja kohused kui teistel pärijatel. Itaalias pole lõplik seisukoht selles küsimuses veel välja kujunenud, kuid enamuse kaldub riigi pärimisõiguse poole. Tsiviilkoodeksis puudub selle kohta täpne eeskiri. Inglismaal loetakse kinnisvarad,

1/. NT. kaks kassatsioonikohtu otsust & 5. dets. 1923 ja 3. juulist 1924 aastast.

mis jäänud pärijateta, kroonile kuuluvaks mingi vana feodaal-
ajast pärit oleva õiguse - nn. escheat't põhjal. N. Venes loe-
takse riik praegu selle osa pärijaks, mis ületab sealses tsi-
viilseaduses lubatud pärandi suuruse ülemmäära, algaastail
oli riik kogu pärandite omandajaks.

Vastavalt eelpool toodud seisukohtadele, näeme ka rah-
vusvahelises kohtupraktikas kahte seisukohta. Itaalias Turi-
ni kohus arutades Itaalias elanud ja pärijateta surnud
schveitslase pärandi asja tegi järgmise huvitava otsuse järg-
neva motivatsiooniga: Itaalia tsiviilkoodeksi art. 8 disp. prel.
järgi on pärimisstatuudiks schveitsi seadus. Viimase järgi
art. 466 on Schveitsi riik pärijaks ainult selle schveitsi
kodaniku vaibapärandi suhtes, kes loetakse Schveitsis elanuks.
Kuna antud juhul puudus viimane tingimus - kuna schveitsla-
ne elas Itaalias, siis ei saa Schveitsi riik olla pärijaks
ja antud pärand kui pärijata varandus langes Itaalia riigile.
Teiselt poolt - lähtudes seisukohalt, et riigil on vaibepäran-
dile okupatsiooniõigus, ei saa võõras riik kunagi nt. Prant-
susmaal surnud oma kodaniku vaibepärandi pärijaks olla, vaid
viimane langeb ~~iga~~ igal juhul Prantsuse domäänide valitusele.
Inglismaal kuulub iga välismaalase poolt mahajäetud vaibe-

1/.vt. eelpool §3, II, Um 13, 14.

2/.Vt. Lewald, lhk. 86 ka teisi näiteid.

päränd kuningakroomile. Õieti on meil okupatsiooni juhul te-
gemist rohkem avalikõigusliku eeskirjaga, mil puht territo-
riaalne iseloom ja mis seepärast ka igal juhul rakendamise-
le välismaise seaduse normi ees tuleb. Tingimused, mil päränd
vaibepärändiks loetakse määrab pärimisstatuut - seisukoht,
mis on leidnud üksmeelset tunnustust teoorias ja praktikas.
Rahvusvahelise eraõiguse positiivses normistikkuuses on riigi
õiguse vaibepärändile üsna sagedasti normeerimist leidnud
riikidevahelistes lepingutes. Nii näiteks Eesti - Poola kon-
sulaarkonventsiooni art. XV § 6.¹ Poola seaduses reõ. kohta art.
31 -ses leiame ka üldise konfliktnormi.² Saksa - Austria pä-
rimislepingu § 4 järele toimub kvalifikatsiooni küsimus, mida
lugeda vaibepärändiks pärimisstatuudi järele. Greeka - His-
paania ja Saksa - Vene pärimislepingud määravad kinnisvara
suhtes mõõduandvaks asja asukoha seaduse, vallasvara suhtes
pärandijätja natsionaalse seaduse. Vallasvara, mis kui päri-
jateta varandus võõrale riigile kuulub - surnu kodumaa riigile,
antakse asjade asukoha riigi poolt viimase konsuli

1/. art. XV, § 6 Eesti - Poola konsulaarkonventsioonis: Kui
surnust järele jäänud varandus tema riigiseaduste põhjal tu-
leb lugeda ilma pärijateta varanduseks, siis ~~näeb~~ käib sar-
nane varandus kui pärändus ilma pärijateta selle riigi sea-
duste alla, mille territooriumil ta asetseb de cujuse surma
silmapilgul.

Sama §-i teine lõige: Pärijateta varanduseks loetakse va-
randus, mis selle riigi seaduste põhjal, kelle kodanik surnu
oli, muude pärijate puudumisel seaduslikult riigi ehk mingi
teise juriidilise isiku kätte läheb.

2/. Si les biens, laissés par le défunt, sont en vertu de sa

üle.

Haagi konventsiooni eelnõus art.2 on riigi pärimisõigus ka fikseerimist leidnud, aga seega alles pärast pikki arutlusi ja vaielusi. Kvalifikatsiooni küsimus on jäetud pärandaja kodumaa seadusele.

VII. Täpsemalt vajab käsitlust veel pärandi võlgade eest vastutuse küsimus. Pärandi saamisega astub pärija pärandijärgja õiguslikku seisundi, ülevõttes seega viimase kogu passiva koos aktivaga. Siinjuures võib aga niisugune olukord tekkinud olla, kus passiva ületab aktiva ja pärija on kohustatud oma isikliku varandusega vastutama pärandi võlgade eest. Et sellist ebaõiget olukorda vältida, on seadusandlustes ettenähtud väga mitmesugused vahendid pärija kasuks, millede kasutamise-ga viimane vaid pärandi aktivaga pärandijärgja võlgade eest vastutab. Rahvusvahelistes õigussuhetes on muidugi pärimis-statuut selleks seaduseks, mille järgi igal antud juhul la-hendada tuleb kui kaugele ulatub pärijate vastutus ning mil-lised abinõud pärijal on kasutada, et vabaneda vastutusest pärandi ülevõlastumisel. Mõned autorid tahavad pärija isik-likku statuuti mõõduandvaks lugeda /Zitelmann/, kuid see sei-sukoht ei ole mitte järjekindel. Kui pärija on pärimisele kutsutud ning pärandi vastuvõtnud oma pers~~ona~~ onaalstatuudi järele ja sealjuures mitte kasutanud loobumisõigust - siis peab ta ka pärandi edaspidise saatuse otsustamise pärimis-statuudile jätma, järelikult ka võlgade eest vastutuse küsi-

muse otsustamise.

VIII.a/.Pärimisele kutsutul on mõne seaduse järele pärimisele kutsumisega pärija õiguslik positsioon jub a saavutatud ühes õigusega soovikorral pärandist loobuda vastava vormilise toiminguga.Teiste seadusandluste järele on pärimisele kutsutul vaid subjektiivne õigus avaldada,kas ta pärandit tahab vastu võtta või mitte.Pärimisstatuut on siinjuures otsustajaks kas pärimisele kutsutu ipso iure pärija õigusliku positsiooni saab või on temal ainult subjektiivne õigus pärandit vastu võtta või sellest loobuda.Viimasel juhul on asi lihtne,esimesel juhul aga,kui pärijaks saamine rippumatult pärimisele kutsutu tahteavaldusest toimub,tõuseb probleem siis kui pärandi passiva ületab aktiva selles,et kas nüüd selliselt nagu iseendast pärijaks saanu ka pärandijätja võlgade eest oma varandusega vastutama peab,kui ta pole mitte pärimisstatuudi nõuete kohaselt pärandi vastuvõtust loobunud.Kujutleme olukorda,kus keegi meie kodanik mingi ülemere riigis temale teadmata ^a avnud pärandi suhtes pärimisele kutsutakse,kusjuures pärand ülevõlastunud ja meie pärijal pole tegelikku huvi ega andmeid selle kohta,mis sellest pärandist saama peab ning seepärast ka mitte

loi nationale, en déshérence, ils sont soumis, comme héritage vacant, à la loi de l'Etat sur le territoire duquel ils se trouvent au moment de la mort du decujus, Sont aussi à considérer comme biens déshérence les biens qui, par effet de la loi nationale du défunt, à défaut d'autres successibles, reviendrait de droit soit à l'Etat, soit à quelque autre personne morale".

pärimisstatuudile vastavas vormis pärandist loobunud pole. On selge, et puht õiguspoliitilistest kaalutlustest pole võimalik pärimisstatuudil üksi otsustada lasta, vaid mõõduandes küsimuses peab ka pärimisele kutsutu personaalstatuut olema. Kui ta viimase kohaselt pärandist loobub, siis ei saa teda kunagi lugeda pärijaks, olgugi et loobumine ei vastanud pärimisstatuudi poolt nõutud vormile. Muidugi juhul, kui oma riigi normid ise ettekirjutavad pärandist loobumise kohta sunduslikku pärimisstatuudi silmaspidamist, siis peab ka viimase nõude kohaselt toimetama. Vastu oma personaalstatuudi tahtmist aga ei tohiks kellegile pärandit vastuvõtmist peasundida.

b/. Ka terve rida teisi, senini veel puudutamata küsimusi, nagu pärandi jagamise, selle korra ja lubatavusega seoses olevate küsimused, kaaspärijate vahekorrad jne. otsustatakse kõik primaarselt pärimisstatuudi poolt. Kui viimane selleks mingisuguste teiste normide rakendamist näha tahab, siis tuleb seda ka teha, ikka alati vaid ulatuses, milles pärimisstatuut seda nõuab. Muidugi võib siinjuures seose kvalifikatsiooniprobleemiga terve rida eriküsimusi tõusetada, sest üksikute riikide normid on lahkuminevad, samuti puudub ka kindel ja väljakujunenud konfliktide lahendamise kord, kuid kõigi nende üksikasjaline käsitlemine viiks liiga pikale ja muutuks pealegi liigseks teoretiseerimiseks, kuna valdavas osas puudub neil probleemidel praktiline tähtsus.

c/.Pärandiga seoses olevate protsessuaalsete küsimuste arutamine ei kuulu enam meie töö raamidesse, seda teeb rahvusvaheline tsiviilprotsessiõigus,

1. Nagu eelmise paragraphi sissejuhatuses nägime, moodustab pärimine testamendi järgi erandi üldisest seadusjärgsest pärimiskorraldusest. Selles ulatuses, milles seadus, mis antud pärimisõigusliku vahetorra üle valitseb - s.o. pärimisstatuut, lubab korraldusi surma puhuks teha, võib neid ka teha. Need piirid, mis üksikute riikide seadusandlused testamendi tegemisel tõmbavad võivad erinevad olla, põhimõtteliselt lubab aga iga õigussüsteem testamenti teha, korraldades testatorile suurema dispositiooni vabaduse, korraldama. Ka teiste surmapuhuste korralduste, nagu kodisillid, pärimislepingud jne, lubatavust määratakse pärimisstatuudi poolt. Pärimisstatuudile alluvad ka üldreeglina kõik kvalifikatsiooni küsimused, mis on seoses testamentaarsete pärimiskorraldustega.

Pärimisstatuut määrab ka sel juhul kui ta lubab testatoril testamenti enne võõra riigi seaduse järele teha, seaduse testatori poolt ettevalitud toimingute ulatuses ja jões. Seegugune juhus esineb Itaalia ja Šveitsi tsiviilkoodeksites, ka Tšehho - Slovakkia tsiviilkoodeksi projektis. Nii lu-

1/.Nõukogude dekreediga 27. aprillist 1918 kaotati testamendid üldse, hiljem moodurti seda normi, lubades väga piiratud ulatuses testamenti teha.

2/.Tšehho - Slovakkia projekti §16: "Die Parteien können ein Rechtsverhältnis ausdrücklich oder stillschweigend einer

§ 5. P Ä R I M I N E T E S T A M E N D I

J Ä R G I §

I. Nagu eelmise paragrahvi sissejuhatuses nägime, moodustab pärimine testamendi järgi erandi üldisest, seadusjärgsest pärimiskorrast. Selles ulatuses, milles seadus, mis antud pärimisõigusliku vahekorra üle valitseb - s.o. pärimisstatuut, lubab korraldusi surma puhuks teha, võib neid ka teha. Need piirid, mis üksikute riikide seadusandlused testamendi tegemisel tõmbavad võivad erinevad olla, põhimõtteliselt lubab aga iga õigussüsteem testamenti teha, kord andes testatorile suurema dispositiooni vabaduse, kord väiksema. Ka teiste surmapuhuste korralduste, nagu koditsillid, pärimislepingud jne, lubatavust määratakse pärimisstatuudi poolt. Pärimisstatuudile alluvad ka üldreeglina kõik kvalifikatsiooni küsimused, mis on seoses testamentaarse pärimiskõrraga.

Pärimisstatuut määrab ka sel juhul kui ta lubab testatoril testamenti mõne võõra riigi seaduse järele teha, seesuguse testatori poolt ettevõetud toimingu ulatuse ja jõu. Seegugune juhus esineb Itaalia ja Schweitsi tsiviilkoodeksites, ka Tschehho- Slovakkia tsiviilkoodeksi projektis. Nii lu-

1/. Nõukogude dekreediga 27. aprillist 1918 kaotati testamendid üldse, hiljem muudrti seda normi, lubades väga piiratud ulatuses testamenti teha.

2/. Tschehho - Slovakkia projekti §16: "Die Parteien können ein Rechtsverhältnis ausdrücklich oder stillschweigend einer

bavad Itaalia disp.preliminare pärandijätjal vabalt oma surmapuhuks tehtud korraldust allutada ükskõik millisele õigussüsteemile, kusjuures peab muidugi silmaspidama itaalia nn. käskivaid norme, mille da asndamine mingil juhul pole lubatud. Schveitsi seaduse¹ järele on lubatud Schveitsis elukohta omavail välismaalasil testamendi tegemisel domitsiilprintsiibi järele kompetentse schveitsi seaduse asemel käia oma kodumaa seaduse järele. Nii võib Schveitsis elav inglise kodanik oma varanduse² vallasvara üle /kinnisvara allub lex rei sitae põhjal schveitsi seadusele/ inglise seaduse normide järele, olgugi et nii inglise kui ka schveitsi konfliktnormide järele pärimisstatuudiks oleks elukoha - s.o. schveitsi seadus. Selle põhjal ei saa nüüd ka testatori lapsed, kellel schveitsi õiguse järele õigus sundosale on, seda mitte nõuda, sest inglise seadus ei tunne sundosa instituuti. Kohal-

bestimmten Rechtsordnung unterwerfen, insoweit dem nicht zwingende Vorschriften derjenigen Rechtsordnungen entgegen stehen, welchen nach den Bestimmungen dieses Teiles das Rechtsverhältnis überhaupt unterliegt."

1/. Schveitsi 15. juuni 1891 seaduse art. 22, lõige 2 kõlab: On peut toutefois, par une disposition de dernière volonté ou un pacte successoral, soumettre sa succession à la législation du canton d'origine." See interkantonaalne norm on seaduse analoogia põhjal rakendamist leidnud ka internatio-naalse normina sama seaduse art. 32 põhjal.

2/. vt. Lewald, lhk. 107.

dada tuleb aga ainult inglise materjaalseid norme, mitte konfliktnorme, mis saadaksid rakendaja omakorda tagasi elukoha seadusele - s. o. schveitsi seadusele. Peame aga kogu aja silmaspidama, et selline võõra seaduse rakendamine võib sündida ainult piirises ja tingimustel, mis pärimisstatuudi poolt lubatud.

Testamendi ja teiste temasarnaste õigustoimingute vaatlemisele asudes peame vahet tegema nende vormi - mille kohta arvestades testamendi suure tähtsusega, üldiselt tunduvalt karmimad eeskirjad kehtivad, kui teiste õigustoimingute kohta - ja sisu vahel, millede vaatlemisele lahus meie allpool asume.

II.a/. Kuna testament oma olemuselt on isiku tahteavaldus, siis peab ta ka selleks, et omada seaduslikku jõudu ja siduvust, tehtud olema isiku poolt, kellele seadus annab õiguse siduvaid tahteavaldusi teostada. Edasi peab selle isiku tahteavaldus vaba olema defektidest, mis sellesse tahteavalduse tühistada võivad. Kokkuvõtlikult räägime siinjuures siis testamendi tegemise võimest üheltpoolt ja tahteavalduste puudustest teiselt poolt.

b/. Testament on eriline õiguslik toiming, mille ettevõtmiseks pole tavaliselt küllalt nende eelduste olemasolust, mis teiste õiguslike toimingute sooritamiseks vajaline on. Selleks, et isik seadusjõulist testamenti teha saaks, on vaja veel selleks seaduses eriti ettenähtud spetsiaalingi-

muste olemasolu. Millised need on, seda määrab muidugi iga riigi seadusandlus individuaalselt kindlaks. Võib aga ka nii olla, et isikul kel puudub üldine teovõime õiguslike toimeⁿ tegevuste sooritamiseks ehk kes selleks vajavad kolmandate teovõimeliste isikute kaasabi - eestkostjate, hooldajate jne., on võime testamenti teha suuremas või väiksemas ulatuses. Täiesti ka teovõimetul pole ka üldse testeerimisvõimet. Alaealised aga, kes muidu oma toimingute seaduspäraseks tegemiseks kolmandate isikute abi vajavad, võivad mõnede seadusandluste järele ilma kolmandate abita testeerida¹, olgu siis kas ainult teatud vormis või teatud varanduse osa üle. Mõnede seadusandluste järele saab alaealise abielunaine abiellumise fakti läbi testeerimisvõimeliseks², teiselt poolt on jälle mõnede seadusandluste järele just abielunaise testeerimisvõime piiratud³.

Testeerimisvõimet määrava seaduse leidmisel rahvusvahelistes õigussuhetes peame silmas pidama erinevust üheltpoolt anglo - saksi ja teiselt poolt Euroopa kontinendil valitsevate vaadete vahel. Anglo - saksi õiguse järele ei spetsialiseerita testeerimisvõimet kollisioonõiguslikult, vaid ta allu-

1/. Austrias lubatakse 14, Saksamaal 16, Prantsusmaal ja Belgias 16, Schveitsis, Itaalias 18 aastasel testamenti teha. Ühendriikides on common law kohaselt naistel 12, meestel 14 aastaga testeerimisvõime.

2/. Mõned põhja - Ameerika Ühendriikide osariigid

3/. Samuti mõnedes Põhja - Ameerika Ühendriikide osariikides.

tatakse sellele õigussüsteemile, mis on kutsutud antud pärandi asja valitsema - s.o. pärimisstatuudi järele. Seega küsimusele, kas testataatoril testamendi tegemise ajal selleks vastav võime oli, otsustatakse kinnisvarade suhtes nende asukoha seaduse järele, vallasvarade suhtes testataatori viimase elukohaseaduse järele, arvestamata sealjuures testataatori elukoha seadusega testamendi tegemise ajal. Kontinendil valitseva vaate kohaselt spetsialiseeritakse kollisioonõiguslikult testeerimisvõime teistest testamendi kehtivuseks vajalikkudest tingimustest. Selle kohaselt alluks testeerimisvõime määramine testataatori personaalstatuudile, milleks siis omakorda võib olla kas testataatori viimase elukoha või kodumaa seadus, kusjuures mõnel juhl tuleb veel arvestada ka testataatori elukoha seadusega testamendi tegemise ajal.

Haagi konventsiooni eelnõudes pole testeerimisvõime küsimus üldse käsitlemist leidnud.

Millise seaduse järgi määratakse testeerimisvõimet, kui testataator on oma kodakondsust peale testamendi tegemist muutnud? Selle küsimuse otsustamise ümber on jättes elavad vaielused. Lewald arvab, et testeerimisvõime peab olema vastav sellele personaalstatuudile, mis testataatori üle testamendi tegemise ajal valitseb, mitte aga pärandi avamisel maksva personaalstatuudile vastav. See seisukoht on ka seadusandja poolehoidu leidnud, nii näiteks Argentiina ts.koodeksi art. 3645,

Tschehho - Slovakkia projekti §46. Saksa EGBGB art. 24, lõige
1
3 järele ei lähe kord omandatud testeerimisvõime statuudi vahetusel mitte kaduma. Seisukoht, mille järele tulevat nõuda testeerimisvõimet nii vana kui ka uue statuudi järele üheaegselt, pole otstarbekohane. Igal juhul on ikkagi jälle pärimisstatuut selleks, kes lõpliku vastuse antud asjas annab. Nt. 17-aastane sakslane² on teinud testamendi saksa seaduse poolt lubatud kujul, ta saab nüüd itaalia kodanikuks. Teatavasti on itaalia seaduse järele testamenti teha lubatud alates 18 - aastaselt. Kas on tema testament nüüd ka seal kehtiv või mitte? Vastuse annab itaalia seadus kui pärimisstatuut, mille järele testament ka siis kehtivaks loetakse, kui testaatoril testeerimisvõime ka endise statuudi kohaselt oli. Seega on selle isiku testament jõusse jäänud.

c/. Teiseks eeltingimuseks testamendi seadusjõusse astumisel peab testaatori tahteavaldus vaba olema puudustest. Siin kehtib ka üldine reegel: pärimisstatuut määrab, milliste tingimuste olemasolul testaatori tahteavaldus kui puudulik tahteavaldus tühineb. Kui pärimisstatuut mõne teise seaduse selleks kompetentsaks¹ oleb, siis otsustatakse muidugi viimase

1/."Erwirbt ein Ausländer, der eine Verfügung von Todes wegen errichtet oder aufgehoben hat, die Reichsangehörigkeit, so wird die Gültigkeit der Errichtung oder der Aufhebung nach den Gesetzen des Staates beurteilt, dem er zur Zeit der Errichtung oder Aufhebung angehörte. Auch behält er die Fähigkeit zur Errichtung einer Verfügung von Todes wegen, selbst wenn er das nach den deutschen Gesetzen erforderliche Alter noch nicht erreicht hat".

järgi. Pärandi mitmuse puhul on muidugi eristatuud selleks, mille järele otsustada tuleb. Statuudivahetuse puhul otsustab viimane statuut, millise seaduse järele tahteavalduste puudused otsustada tulevad. Tegelikult pole neil küsimustel senini pea mingit praktilist tähtsust olnud, ka literatuuris on nad vähe käsitlemist leidnud. Saksa - Austria pärimislepingu §6, lõige 2 määrab, et tahteavalduste puudused otsustatakse selle riigi seaduste järgi, kelle kodanikuks pärandi pärandi jäätja testamendi tegemise momendil oli.

III.a/. Milline seadus määrab testamendi vormi? Mõeldav oleks testaatori elukoha seadus, kodumaa seadus, asjade asukoha seadus ja lõpuks testamendi tegemise koha seadus. Vaatleme üksikute riikide seadusanalüüsi, millise vastuse nende konfliktnormid meie küsimusele annavad. Mõnes seaduses pole testamendi kohta erinormi, vaid kohaldada tuleb üldnormi, mis reguleerib üldse õigustoimingute vormiküsimusi.

Saksa BGB art. 11 järgi on õigusliku toimingute vormi suhtes maksev see seadus, mis antud õiguslikku suhet valitseb. Küllaldaseks loetakse ka reegli - locus regit actum'i silmas pidamist s.o. õigusliku toimingute sooritamise koha seaduse silmas pidamist. Seega testamendi vormi suhtes on küllaldane, kui see on tehtud selle seaduse vormi nõuete kohaselt, mis antud pärimisõiguslikku suhet valitseb - s.o. pärimisstatuut. Kui viimaseks on mõni välismaa seadus, siis on selle seaduse eeskirjad testamendi vormi suhtes mõõduand-

vad, kusjuures testament ka kehtivaks loetakse juhul, kui ta vastab oma tegemise koha seadusele. Reeglil locus regit actum'il oleks seeg a vaid fakultatiivne, subsidiaarne tähtsus. Sarnas¹let Saksa BGB normidele reguleerib ka Poola ja Tschech² ho - Slovakkia tsiviilkoodeksi projekt testamendi vormi küsimust. Itaalia koodeksi disp. prel. art. 9³ märgib esimesel kohal reegli locus regit actum'i, kuid lubab ka vormi suhtes testaat⁴õil käia oma kodumaa seaduse järele. Hollandi 15. mai 1929 a. seaduse art. 10 mainib ainult reegli locus regit actum'i. Prantsuse Code civil ei oma üldist konfliktnormi testamendi vormi suhtes, vaid reguleerib oma art. 999-s ainult erijuhu - nimelt prantsuse kodaniku testamendi, mis tehtud välismaal, vormi. Selle artikli järele loetakse prantsuse kodaniku välismaal tehtud testament kehtivaks juhul,

1/. Poola tsiviilkoodeksi projekti art. 5: "La forme de l'acte juridique est régie par la loi à laquelle l'acte, quant à sa substance est soumis; néanmoins, lorsque le lieu, où l'acte aurait été fait ou passé, n'est pas incertain, il suffira que la loi qui y est en vigueur ait été /seule/ observée."

2/. Ts. - slovakkia projekti art. 47: Die Form der Errichtung und Aufhebung einer letztwilligen Verfügung bestimmt sich nach der Rechtsordnung des Staates dem der Erblasser zur Zeit ~~der~~ der Errichtung odre Aufhebung der letztwilligen Verfügung angehörte. Es genügt jedoch die Beobachtung der Rechtsordnung des Ortes, wo die Erklärung abgegeben wurde.

3/. Itaalia disp. prel. art. 9: Les formes extérieures des actes entre vifs et des dernières volontés ~~par~~ sont déterminés par la loi du lieu où ils sont passés. Les personnes disposantes et contractantes ont toutefois la faculté de ~~suiv~~ suivre la forme de la loi nationale dans le cas où celle-ci serait commune à toutes.

kui ta on holo~~graafiline~~ testament prantsuse seaduse nõuete kohaselt või selle välisriigi seaduse kohane autentiline testament. Ka Portugali tsiviilkoodeksi art. 1961 ja hispaania tsiviilkoodeksi art. 732 nõuavad kodumaalase välismaal tehtud testamendi kehtivuseks tegemise koha autentilise vormi silmas pidamist. Inglise üks vähestest kirjutatud seadustest reõ. vallas, Lord Kingsdown's Act 1861 aastast normib inglisa välismaal tehtud testamendi vormi. Selle akti järele: every will and other testamentary instrument made out of the United Kingdom by a British subjekt, whatever may be the domicile of such person at the time of making the same or at the time of his or her death, shall as regards personal estate be held to be well executed for the purpose of being admitted in England and Ireland to probate, and in Scotland to confirmation, if the same be made according to the forms required either by the law of the place where *or by the law of the place where such person was domiciled when the same was made*, or by the laws in force in that part of Her Majesty's dominions where he had his domicile of origin". Seega on valiku võimalus tegemiskoha vormi, elukoha vormi ja teatavall korral ka testaatori päritolu koha - domicile of origin - vormi vahel. Hollandi tsiviilkoodeksi art. 992 normib ka hollandlaste testamendi tegemise juhtu välismaal, kee-

4/. Hollandi seaduse art. 10: La forme de tous les actes est réglée d'après les lois du pays ou du lieu où ils ont été faits ou passés.

lates neil testamenti üldse mingis teises vormis teha, kui kohapealses autentiilises vormis. Schveitsi konfliktnormide järele on testaatoril vormi valikul võimalus viie õigussüsteemi vahel valida - testamendi tegemise koha, testaatori natsionaal- ja elukoha seaduste vormid nii testamendi tegemise ajal kui ka surma ajal.

Haagi konventsiooni 1893 a. eelnõus oli reeglil locus regit actum obligatoorne tähtsus: testament loeti kehtivaks ainult sel juhul, kui ta vastas tema tegemise koha seadusele. Hiljem muudeti seda seisukohta, arvestades reegli locus regit actum'i üldise tähtsuse kaotusega. Kui ennemini see reegel absoluutset tunnustust omas - nii praktikas kui ka teoorias - , siis omab ta nüüd vaid veel fakultatiivse tähtsuse. Viimane konventsiooni eelnõu tekst normib ka seepärast testamendi vormi küsimust järgmiselt: "Les testaments sont valables, quant à la forme, s'ils satisfont aux prescriptions soit de la loi du lieu où ils sont faits, soit de la loi du pays auquel appartenait le défunt au moment où il disposait."

Riikide vahelistes lepingutes on ka testamendi vormi küsimus sageli normeerimist leidnud. Loomulikult asendavad nende eeskirjad kui spetsiaalnormid vastavate maade üldised konfliktnormid, juhul kui nad on viimastest erinevad.

b/. Balti eraseaduse sissejuhatava art. XXXVI ^{eeskirja} sõnastus on järgmine: õigustoimingute vormi suhtes peab silmas pida-

ma seadusi, mis on kehtivad selles kohtu ringkonnas, kus see õigustoiming täitmisele tuleb või selle koha seadusi, kus see toiming sooritati. Selle kohaselt on meil kehtivad ka välismaal seaduse järele tehtud testamendid. Ka meie tsiviilseadustiku eelnõu järele lubatakse testamendi vormi kohta rakendada nii koostamise koha kui ka selle täitmise koha seadust. Konsulaarkonventsioonidest on testamendi vormi kohta eeskiri vaid Eesti- Saksa konventsiooni art. XVIII §16-ndas: "Testamentlik korraldus on vormi suhtes maksev kui ta on kokku seatud kas selle koha seaduste eeskirjade järele, kus korraldus valmistatud, ehk selle riigi seaduste põhjal, kelle kodakondsusse pärandaja kokkuseadmise ajal kuulus. Sama kord on maksev ka testamentlik korralduse äramuutmise kohta."

c/. Eelpool toodud lühike ülevaade üksikute riikide seadusandlustes testamendi vormi kohta käivate konfliktnormide kohta, näitab meile selgesti erinevusi, mis põhjustavad konflikte rahvusvaheliste õigussuhete juures. Nii võib näiteks üks ja seesama testament kehtiv olla teatud riigis, olgugi et ta mõnes teises riigis seda ei ole ja ka ümberpöördult. Lewald¹ annab selle kohta meile järgmise näite: Portugalis

1/vt. Lewald, lhk. 93.

elav saksa kodanik teeb saal saksa seaduse kohaselt holo-
graafilise testamendi. See testament on maksev Saksamaal, sest
EGBGB art. 11 järgi pole tarvis käia obligatoorselt reegli lo-
cus regit actum'i järele, vaid on küllaldane kui pärandaja
on silmas pidanud oma natsionaalset seadust. Portugali tsii-
viikoodeksi art. 1961 järele on mitteportuggallaste poolt
väljaspool Portugali piire tehtud testamendid Portugali ter-
ritooriumil asuva varanduse suhtes kehtivad ainult siis, kui
nad on tehtud tegemiskoha riigi võrminõuete kohaselt, kuid
sellevastu puudub norm, mis käsitleks välisriigi kodaniku
poolt Portugalis tehtud testamenti. Lissabronni kõrgema
Tsiviilkohtu otsusega /28. mai 1912 / on antud reeglile lo-
cus regit actum' Portugalis tehtud välismaalaste ^{testamentide} suhtes ob-
ligatoorne tähtsus - seega kui pole kinnipeetud Portugali
kui tegemiskoha vormieeskirju, siis on välismaalase poolt
seesugune tehtud testament kehtetu. Vastavalt sellele otsusele
loetigi Saksa kodaniku poolt Portugalis tehtud holograafiline
testament tühiseks. Saksa kohtute poolt loeti aga sama testa-
ment kehtivaks, sest ta vastab täiesti nendele nõuetele, mi-
da BGB konfliktnormid testamentide kehtivuse jaoks seavad.
Sama probleem - kui välismaalane testamendi tegemisel pole
silmas pidanud reeglit locus regit actum, vaid on testinud
oma kodumaa seaduse vormide kohaselt - on Prantsusmaal ju-
ba pikemat aega päevakorral. Prantsuse Code civil, nagu eel-
pool võrdlevas käsitluses nägime, reguleerib oma art. 999-ndas

ainult prantsuse kodanikkude poolt välismaal tehtud testamentide kehtivust. Möödunud sajandil oli Prantsuse kohtupraktikas vaade, mille põhjal omistati reeglile - locus regit actum - obligatoorne tähtsus s.o. välismaalase Prantsusmaal tehtud testament pidi vastama prantsuse seaduse nõuetele. Kuid alates kuulsast protsessist *Gesting contra Viditz*, mis vältas muuseas 15 aastat, pole sellel reeglil enam obligatoorne, vaid fakultatiivne tähtsus. Prantsuse kodanikul, selleks et tema testament kehtiv oleks Prantsusmaal, on välismaal lubatud testida art. 999 järele selle välisriigi autentsete vormide kohaselt või siis prantsuse holograafilise testamendi vormis. Selle normi rakendamine toob aga ka raskusi: mida mõista te² miskoha autentilise testamendi vormi all? Inglise seadusandlus ei tunne nt. üldse autentilist testamenti prantsuse seaduse mõttes - s.o. testamenti, mis antakse hoiule ametasutistele või isikutele või vähemalt tehtakse nende osavõtul, vaid eratestamenti kahe tunnistajaga. Tegelikult on see küsimus selliselt lahendatud, et Prantsuse kohtud tunnistavad oma kodaniku igat välismaal tehtud testamenti, kui ta aga vastab tegemise koha seaduse nõuetele. Nii tunnustatakse isegi välismaal tehtud suulist testamenti, kui viimane on lubatud tegemise koha seaduse järele.

Inglismaal ja Ühendriikides, kus kinnisvarde kohta pärimisstatuudina kehtib *lex rei sitae*, nõutakse välismaalase poolt tehtud testamendi vormi suhtes, kui ta käib Inglismaal

rep. ühendriikides asuvate kinnisvarade kohta, inglise resp. ameerika seaduste kui asja asukoha seaduste silmaspidamist. Nii ei tunnusta Inglise kohus prantsuse kodaniku¹ Prantsusmaal tehtud holograafilist testamenti Inglismaal asuva kinnisvara suhtes, sest pole inglise õiguse normide järele käidud

Hollandi tsiviilkoodeksi art.992 jäggi on keelatud hollandi kodanikul välismaal testeerida muis vormes, kui ainult kohapealses autentilises vormis; holograafilises testamendis on lubatud vaid nimetada testamenditäiturit ja väikese väärtusega legaate. Järelikult hollandi kodaniku poolt tehtud holograafiline testament välisriigis, kus see vorm lubatud on, on Hollandis kehtetu²; kas see testament aga kehtiv on tegemiskoha riigis ja kolmandatse riikides? Selle kohta on mõlemaid seisukohti kohtupraktikas leida. Nt. Orleansi kohus 1859 järgides reeglit locus regit actum'i tunnustas kehtivaks sellise testamendi, Belgia ja Itaalia kohtud aga mitte³. Hamburgi kohtuotsuses 1917 aga loetakse selline testament kehtivaks. Ka literatuuris on selle üle elavalt vaieldud. See vastolu jääb aga senini paratamatuks kuni pole ühtlustatud konfliktnormid kõikides riikides. Haagi konventsioonid, millede sihiks oli kodifitseerida konfliktnorme, pole seda suut-

1/. Lord Kingdown's Act 1861 aastast normeerib inglise kodanikkude poolt välismaal tehtud testamendi Inglismaal kehtivaid nõudeid.

2/. Lewald lhk 98, Amsterdami kohus, 19. juunist 1924.

3/. Lewald lhk 98, märkused 4, 5, 6, 7 ja 8 lähemalt.

nud. See vastu näeme koguni selliste erandlikeude seisukoh-
tade sanktsioneerimise konventsioonide artiklites lubatud
erandite näol üldisest konfliktreeglist.¹

Ka renvoi-teoorial on oma mõju olnud konfliktide lahenda-
damisel testamendi vormi küsimuses. Praktikas on teda kasu-
tatud, kuid teooria on talle igatpidi vastu tema rakendami-
sega seoses oleva ebakindluse ja segava iseloomu pärast.

Kvalifikatsiooni probleem - mis on vorm, millised eeskir-
jad kuuluvad vormi käsitlevate eeskirjade hulka - lahenda-
takse pärimisstatuudi eeskirjade järele. Selle järele otsus-
tatakse siis ka näiteks millised testamendi vormid on au-
tentilised või avalikud jne.

d/. Kui pärandijätja, teinud juba testamendi, kuid hiljem
oma statuuti muudab, siis otsustab pärimisstatuut, kas testa-
ment, mis tehtud teise õigussüsteemi all, on kehtiv või keh-
tetu. Nõue nagu peaks testament vastama mõlemile seadusele,
nii tegemiskoha ja aja kui ka pärandaja uue statuudi nõue-
tele on üleliigne, sest alati otsustab ikkagi viimane seadus,
kas varem tehtud testament om^a seaduslikku jõudu või mitte.
Nii võib olla, et testament, mis endise statuudi järele keh-
tetu oli, seda aga uue statuudi järele ei ole, või ümberpöör-

1/. Neanmoins, porte cette disposition, lorsque pour le tes-
tament fait par une personne hors de son pays, sa loi natio-
nal exige ou défend une forme déterminée, l'inobservation de
cette règle peut entraîner la nullité du testament dans le
pays dont le testateur était le sujet sans empêcher, d'ail-
leurs, si le testament est conforme à la loi du lieu où il a

dult, nagu see näiteks Saksa EGBGB järgi võimalik on /art.24
lõige 3/¹. Samasugune on ka Tšehho - Slovakkia projekti §47
eeskiri ja Haagi konventsiooni art.3, lõige 2.² Schveitsi
seaduse art. 24, samuti Lord Kingdowns Act sect.3³ järele
pole elukoha vahetusel mõju testamendi kehtivusele. See ing-
lise seaduse eeskiri maksab aga ainult inglise kodanikkude
eneste suhtes; välismaalase, kes Inglismaale elama asudes omab
seal elukohta inglise seaduse mõttes, endine testament saab
aga ainult siis kehtiv olla, kui ta vastab inglise testamen-
di vormile.

été fait, que là et dans les autres pays il soit valable.

1/.Vt.§5, II-b, märkus 6. See norm, mis käib testeerimisvõi-
me kohta, kohaldub ka vormi suhtes.

2/.vt.§5, III m.2 ja 3.

3/.Schveitsi seaduse art.24: Les dispositions de dernière v
volonté, les pactes successoraux et les donations à cause de
mort, sont valables quant à la forme, si celle-ci satisfait au
droit du lieu où l'acte a été passé ou à celui du canton du
domicile lors de la passation de l'acte ou au droit du der-
nier domicile ou ~~auxd'origine~~ à celui du canton d'origine du
défunt." See interkantonaalne konfliktnorm loetakse sama
seaduse art.32 põhjal internationaalseks konfliktnormiks.

Lord Kingdown's Acti sect.3 omab järgmise redaktsiooni:
"NO will or other testamentary instrument shall be held to
be revoked or to have become invalid, nor shall the construc-
tion thereof be altered by ~~any~~ reason of any subsequent
change of domicile of the person making the same."

Seisukoht, mille järele testament peaks vastama nii te-
gemise koha ja aja kui ka uue statuudi nõuetele, leiab kaits-
mist näiteks Nussbaumi poolt, lhk 361.

IV.a/.Testamendi lubatavus oleneb pärimisstatuudist.See määrab, millises ulatuses testaator oma tahteavaldusega seadusjärgset pärimiskorda asendada võib.Et see tahteavaldus selleks, et ta omaks temas ettenähtud tagajärgi, karmide vormireeglite järele tehtud peab olema, nägime eelpool.Kui need vorminõuded on täidetud, alles siis võidakse asuda testamendi sisu teostamisele.Viimane saab aga ka ainult siis sündida täiel määral, kui temas ei leidu seadusvastaseid korraldusi.Ning seda viimast probleemi - testamendi sisuliste määruste seaduspärasust - asumegi allpool vaatlema.

Nagu öeldud on pärimisstatuut selleks seaduseks, millest lähtuda tuleb.Tema otsustab ise või jätab otsustamise mõnele teisele õigussüsteemile, selles ulatuses, milles ta seda võimalikuks ja otstarbekohaseks peab.

b/.Riikide seadusandlused normivad erinevalt üksteisest testamendi sisu.Mis mõne õigussüsteemi järele lubatud, on teises keelatud.Nii on näiteks keelatud Prantsuse tsiviilkoodeksi ja teiste temal põhjenevate tsiviilkoodeksite järele fideikommisside asutamine, samal ajal on nad aga lubatud saksa, austria, schveitsi ja inglise tsiviilseadustes.On selge, et sellistest erinevustest võivad tekkida omakorda raskused küsimuses, mida mõista tsiviilkoodeksis toodud mõistete all.Millisele instituudile teises tsiviilkoodeksis vastab esimese instituut?On selge, et selleks ~~saab~~ seaduseks, mi-

le järele kvalifitseerida tuleb, on ikkagi see seadus, mis antud asja primaarselt valitseb - s.o. pärimisstatuut. Samuti instituutide võrdlemisel teineteisega ei saa meie kunagi nõuda, et nad täies ulatuses teineteisele vastama peavad, vaid et nad ligilähidalt teineteisele vastavad. Kui kaugemale selles minna saab, on muidugi vaiedav ning otsustub tavaliselt iga konkreetjuhu kohta üksikult. Instituutide nimetused üksikutes tsiviilkoodeksites ei ole oluline igakord, vaid tähtis on nende iseloomustavamatel ja olulistematel joontel kokkulangemine. Nii näiteks loetakse Prantsuse Code civil'i instituut universaallegataar võrdseks teiste koodeksite ainupärija instituudiga, sest need mõlemad, olgugi et nimeliselt lahkuminevad, on ühtuvad oma sisus. Kvalifikatsiooni probleemiga seoses olevaid küsimusi ja näiteid kohtupraktikast leiame arvukalt Lewald'i juurest /lhk. 116 - 119 /.

c/. Pärimisstatuut määrab seega testamendi sisu kehtivuse. Eelmises paragrahvis seadusjärgse pärimise üle nägime kuidas pärimisstatuut määrab piirid testatori tahteavalduse vabadusele. Ta ei või mõnel juhul kogu oma varandust testida, peab arvestama sundosadega, seal kus viimaseid tuntakse, edasi keeluga teatud isikutele või nende kategooriatele testidajne. Neid küsimusi pole meil siin enam uuesti vaja arutada.

Kui testamendi mõnede vormide kehtivus on ajalisel

piiratud - mõtleme siinjuures testamentidele, mis tehtud nt. sõja või katku korral - siis määrab nende ajalise kehtivuse ja muidugi ka kõik muud vajalised eeldused nende kehtivuse suhtes pärimisstatuut.

Pärimisstatuut määrab ka testamenditäituri nimetamise õiguslikud tagajärjed. Näiteks Seine'i tsiviilkohus oma otsusega 8. detsembril 1924 a. määras hispaanlanna testamendis nimetatud testamenditäituri õigused ja kohused hispaania seaduse normide kohaselt, sest viimane seadus oli antud juhul pärimisstatuudiks.

Kui testamendi sisus leiduvad puudused, siis määrab jälle pärimisstatuut nende puuduste mõju testamendi kehtivusele, s.o. kas testament terves ulatuses või ainult puudulikus osas.

d/. Testamendi kaadamise kehtivus otsustatakse pärimisstatuudi järele. Viimane määrab kaadamise vormid - kas peab selleks olema expressis verbis tahteavaldus või tuletatakse testaatori tahet järelduslikkudest faktidest, nt. testitud vara müümine. Pärimisstatuudi järele tuleb otsustada kas järgnev testament eelmise tühistab ning millises ulatuses see tühistamine toimub - s.o. kas loetakse kogu varemini tehtud testament tühiseks või ainult selles osas, milles

teda hiljem tehtud testament muudab. Pärimisstatuut määrab ulatuse, milles testament tühistub abiellumise, abielulahutuse, hiljem sündinud lapse läbi, jne. Kui kinnisvarad eristuudile alluvad, peab viimaste eeskirju silmas pidama. Kui testaator statuuti vahetas, siis määrab üldise reegli järele viimane statuut, kas eelmise statuudi ajal tehtud kaadamine kehtiv on.

Positiivses konfliktõiguses on ka testamendi kaadamise probleem käsitlest leidnud, nii nt. teevad Hiina seaduse art. 21 1.2 ja Jaapani seaduse art. 26, 1.2 mõõduandvaks testaatori natsionaalse seaduse kaadamise akti tegemise momendil. Codice Bustamante art. 151 järele on testaatori personaalstatuut otsustajaks, milleks siis omakorda võib olla kas testaatori natsionaalse seadus või tema/viimase/ elukoha seadus. Ka konsulaarkonventsioonides leidub norme, mis reguleerivad kaadamist, nt. Eesti - Saksa konventsiooni art. XVIII, §16.

e/. Vastastikkuse testamendi lubatavuse suhtes lähedast riikide seadusandlused jälle tunduvalt lahku. Saksa, Austria, Eesti seadused lubavad sellist akti, kuna Prantsuse Code civil' i art. 968 põhjal selline testament keelatud on, samuti ka kõigis teistes tsiviilkoodeksites, mis baseeruvad Code civilile, nagu Itaalia, Hispaania, Hollandi jne. Kuidas laheneb nüüd küsimus, kui näiteks selle riigi kodanikud, kelle seadusandluse järele on keelatud vastastikkune testament, sel-

lise teises riigis teevad, kus vastastikkune testament lubatud on, järgides reeglit locus regit actum? Enne selle küsimuse otsustamist, peame aga lahendama eelküsimuse, nimelt kas vastastikkune testament kujutab endast vaid erilist testamendi vormi. Prantsuse kohtud, lugenud vastastikkuse testamendi vaid eriliseks testamendi vormiks on järgides reeglile locus regit actum tunnustanud prantslaste poolt välismaal sõlmitud vastastikkust testamenti eeldusel, et tehtud testamenti oleks ka tegemiskoha kohtud tunnustanud. Itaalia art. 761 järele on meil käesoleval juhul tegemist mitte vormiga, vaid testamendiga, mis on sisuliselt keelatud - nii on itaalia kohtud ¹ tühistanud itaalia abikaasade poolt Brasiilias tehtud vastastikkune testament, olgugi et Brasiilia endise õiguse järele lubati vastastikkust ² testamenti teha. Üldist ja ühtlast lahendust antud küsimusele on vaevalt võimalik anda. Tegelikult jääb aga ikkagi pärimisstatuut selleks seaduseks, mis määrab lõplikult vastastikkuse testamendi lubatavuse.

f/. Pärimislepingud pole ka mitte kõigi seadusandluste poolt lubatud ühtlaselt. Nii näiteks on Code civil'i ja Austria tsiviilkoodeksi järele pärimislepingud lubatud ainult

¹/Lewald lhk. 101, Florentsi kohus 9. nov. 1896 ja 12. nov. 1897.

²/Praegune Brasiilia õigus asub vastupidisel seisukohal.

abikaasade vahel, Code civil'i järele pealegi veel ainult enne abiellumist abiellujate vahel sõlmitud lepinguna. Pärimis-
mislepingu lubatavus on pärimisstatuudi otsustada: kui prantslane elukohaga Saksamaal on sõlminud pärimislepingu, mis ei
vasta prantsuse õiguse poolt lubatud pärimislepingule, siis
on selline pärimisleping tühine, sest antud asjas oleks pärimisstatuudiks Saksa konfliktnormide järele prantsuse õiguse.
Kui lepingust võtavad osa ~~mitme~~ mitme riigi kodanikud, siis peab reegli kohaselt arvesse võetama kõikide nende riikide õigussüsteemid kumulatiivselt.

1/. Nussbaum, lhk 365.

§ 6. P Ä R A N D I M E N E T L U S §

I. Selleks, et pärand ka pärijale tõeliselt ülelähöks, on vajaline veel erilist korda - pärandimenetlust. Pole küllalt, et antud isikud pärijaks materjaalseaduste järele on, vaid iga õiguskord peab ka selle eest hoolitsema, et pärandvara tõesti pärijale lähöks. Kuidas see sünnib, millised asutised ja võimud sellest osa võtavad, on muidugi iga riigi seadusandluse poolt normeeritud. Eriti on aga fikseeritud veel menetluskord pärandite juures, mis asuvad välismaal, lepingute kaudu.

Eesti poolt sõlmitud konsulaarkonventsioonides ettenähtud menetluskord laieneb automaatselt ka nende riikide suhtes, kelledega meil on olemas enamsoodustuse põhimõte. Eesti - Vene rahulepingu art. XVI, lisa 1, punkt 5: "Ühe lepinguosalise kodanikkude surma järele teise poole territooriumile liikuv mahajääv varandus antakse täielikult üle selle riigi konsulaarsele või muule vastavale esindajale, mille kodanikuks pärandaja kuulus, talitamiseks tema isamaa-riigi seaduste järel järele", mis on esimene meie rahvusvaheline leping, normeerib ainult põhimõtteliselt pärandimenetlust. Hilisemad lepingud sisaldavad aga juba hoopis täpsemalt väljatöötatud normistiku. Riikidega, kelledega meil puudub igasugune kokkulepe - enamsoodustuse klausel on tavaliselt kaubandus- ja ka sõpruslepingutes ettenähtud - kehtiks siis kummagi maa oma sea-

dus täiel määral.

II. Tutvume lähemalt vaid Läti ja Leeduga sõlmitud konsulaarkonventsioonide normidega. Teatavasti ühtuvad mõlemi konventsiooni normid oma sõnastuselt täiesti. Teistes konventsioonides ettenähtud kord ühtub enam-vähem selle korraga, nende kõikide üksikasjaline käsitlemine läheks väga pikale.

Läti ja Leeduga sõlmitud konventsioonid normeerivad konsulite kohustusi ja õigusi art. 12-ndas. Konventsiooni art. 1 põhjal loetakse konsuliteks ehk konsulaarametnikkudeks "kõiki konsulaartenistusse ametnikke, kes seatud on täitma vastavate riikide konsulaarmäärustes tähendatud kohuseid, nimelt peakonsulid, konsulid, asekonsulid ja konsulaaragendid." Art. 12-nda järele juhul kui sureb ühe lepingutegija riigi alam teises riigis, viimase ametvõimud on kohustatud sellest surnu riigi konsulile otsekohe teatama. Kui konsul enne oma kaasmaalase surmast teada saab, siis peab tema sellest teatama kohalikkudele võimudele. Konsulil on kohustus ex officio või vastavate isikute palvel pitseerima surnu väärtpaberid, vallasvara ja paberid, kusjuures ka asukoha võimude esindajad omalt poolt pitseerida võivad. Pitsatite äravõtmine sünnib koos kohalikkude võimudega, samuti pärast pitsatite äravõtmist varanduse nimekirjade koostamine, kui viimased kutse peale ilmunud on /p.a/. Kohalikud võimud peavad avaldama oma riigi seaduste kohaseid teadaanded päranduse

avamise ja pärijate ~~vaja~~ võlausaldajate väljakutsumise kohta. Konsulitel on õigus samasuguseid teadaandeid avaldada /p.b/. Konsulitel on õigus ära müüa enampakkumisel varandust, mille alalhoidmine teeks suuri kulusid /p.c/. Konsul peab alles hoidma surnu väärtpaberid, väärtasjad, võlgnikkudelt saadud summad ja müügist saadud summad kümme kuud arvates viimasest teadaandest mida kohalikud võimud on avaldanud päranduse avamise kohta, või kui teadaanne puudus, siis kaksteistkümme kuud surmapäevast arvates. Konsulil on õigus kohe maha arvata kadunu matmis- ja arstimiskulud, tema teenijate palgad, üüri, kohtu kulud, samuti kulud kadunu perekonna ülalpidamiseks /p.d/. Konsulil on õigus kõiki abinõusid surnu liikuva ja liikumata varanduse hoidmiseks kasutada, samuti muud teha, mis ta pärijate huvides kasuliku leiab olevat. Ta võib pärandvara isiklikult valitseda või volitada selleks teisi. Tal on õigus väljanõuda asukoha riigi avalikkudest kassadest või eraisikuilt kõiki kadunu väärtasju. Meil on sel juhul tegemist konsuliga kui volinikuga seaduse põhjal /p.e/. Kui eelpool nimetatud tähtaja - punkt d-s - sama riigi ehk mõne kolmanda riigi alamate poolt esitatud võimalikkude nõudmiste puhul vaidlus tekib, siis on ainult riigi kohtuvõimudel õigus, neid nõudmisi otsustada, sel tingimusel, kui nad ei sisalda prätensioone päranduse ega testamendi määruste kohta. Viimased lahendab p.i 2 lõi-

ke järele kadunu riigi kohtud või vastavad võimud kokkukõlas seal maksvate seadustega. Kui kadunu varandusest ei jätku võlgade tasumiseks, siis võivad võlgnikud vastavalt kohalikkudelt võimudelt riigi seaduste kohaselt nõuda konkursi avamist. Konkursi avamisel tuleb konsulil kõik kadunu paberid, väärtasjad ja väärtpaberid ära anda vastavale kohaliku võimule või konkursijuhatusale, kusjuures konsulil jääb siiski ülesandeks oma kodumaalaste huvide kaitsmine /p.f/. Kui punkt d -s nimetatud x tähtaja jooksul - 10 resp. 12 kuud - ei ole vaidlust tõstetud päranduse vastu, siis peab konsul pärast seda, kui ta asukoha riigi tariifide järele kõik pärandil lasuvad kulud ja arvaed õiendanud, lõplikule pärandi valdamisele asuma, teda likvideerima ja seaduslikkudele pärijatele kätte toimetama. Sellest talitusest on nad kohustatud ainult oma valitsusele aru andma /p.g/. Konsulil on kõigis küsimustes, mis puudutavad päranduse avamist, valitsemist ja likvideerimist õigus seaduse järgi pärijaid esindada, ilma et ta mingit erivolitust vajaks selleks. Konsulil on ka õigus asukoha riigi seaduste järele teisi edasi volitada. Kui on olemas testamenditajad ehk pärijate volinikud, siis on konsul kohustatud viimastele teatama kõigist tõusetatud vaidlustest, nii et neil oleks võimalus vaidluste peale vastu seletusi anda. Konsulil puudub õigus oma kodumaalaste volinikke kohtulikule vastutusele võtta paran-

dusse puutuvais asjus /p.h/.Kui ühe lepinguosalise riigi alam on surnud teises lepinguosalise riigis kohas, mis on kaugel tema riigi konsuli asupaigast, siis on kohalikud võimud kohustatud, vastavalt oma maa seadustele, kadunu varanduse nimekirja koostama ja seda pitseritega kinnitama. Arakirjad tulevad saata kõige lähema aja jooksul ühes surma aktiga, ning kõigega, mis tõendavad kadunu rahvuslist seisust, varanduse asukohale kõige lähemal olevale konsulaarvõimule. Kohalikud võimud peavad asjus, mis puutub kadunu varandusse, täitma kõiki riigi seadustes ettenähtud määrusi ja kui on möödunud punkt d-s tähendatud tähtajad, selle varanduse üleandma niipea kui võimalik konsulile või tema volinikule /p.k/. Eelpool nimetatud konsulite kohused ja õigused loetakse laienuks ka lepinguosaliste riikide ka alamate varandusele, kes on surnud väljaspool teise riigi maa-ala, teisi riiki mahajäänud liikumata ja liikuvale varandusele. /p.l/. Konsulil lasub ka surnud meremeeste ja reisijate varanduse hoidmise ja likvideerimise kohustus /p.m/.

I. Positiivne ja negatiivne konflikt	27 - 32
II. Ordre public	32 - 35
III. Droit de prelevement	35 - 39

S I S U J U H A T U S:

§1.Sissejuhatus.	lhk.	1-8
§.Välismaiste seaduste rakendamisest		1 - 5
I I.Rahvusvaheline pärimisõigus		5 - 6
III.Õigusallikad		6 - 8
§2.Pärimisstatuut.		9 - 26
I.Mõiste		9 - 11
II.Haagi konventsiooni eelnõu		11 - 12
III.Pärandi terviklus ja mitmus		12 - 13
IV.Territorialprintsip		13 - 14
V.Üksikute riikide konfliktnormid		14 - 16
VI.Rahvusvahelised lepingud		17 - 19
VII.Eesti konfliktnormid		19 - 22
VIII.Kvalifikatsioon kinnis- ja vallas- varaks		23 - 25
IX.Statuudivahetus.		25 - 26
§3.Positiivne ja negatiivne konflikt.Ordre public.Droit de prelevement.		27 - 39
I.Positiivne ja negatiivne konflikt		27 - 32
II.Ordre public		32 - 35
III.Droit de prélèvement		35 - 39

§4. Seadusjärgne pärimine	40 - 63
I. Seadusjärgne ja testamendi järgne pärimine	40
II. Pärandi avamine.	40 - 41
III. Pärimisele kutsumine	41 - 49
IV. Pärimisvõime	49 - 54
V. Sundosa	54 - 56
VI. Vaibepärand	57 - 60
VII. Vastutus võlgade eest	60 - 61
VIII. Pärijaks saamine	61 - 63
§5. Pärimine testamendi järgi	64 - 85
I. Testamendi lubatavus	64 - 66
II. Testeerimisvõime	66 - 70
III. Vorm	70 - 79
IV. Sisu	80 - 85
§6. Pärandimenetlus	85 - 90
I. Pärandimenetlusest üldse	86 - 87
II. Konsulaarkonventsioonid	87 - 90.